

4493

Biblioteca de LO TEATRO REGIONAL Obra n.º 135

LOS
FADRINS EXTERNS

COMEDIA DE COSTUMS CATALANAS

EN TRES ACTES Y EN VERS

ORIGINAL DE

JOSEPH FELIU Y CODINA

---

*Estrenada ab gran éxit en lo TEATRO CATALA (ROMEA)
l' any 1871*

Preu 2 pessetas

BARCELONA 9
BIBLIOTECA DE LO TEATRO REGIONAL
Ronda de S. Pere, 19 y 21, 1.er 1.º

1899

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
PAID BY THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
PAID BY THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
PAID BY THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
PAID BY THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LOS PADRINS EXTERNOS

LOS
FADRINS EXTERNS

COMEDIA DE COSTUMS CATALANAS

EN TRES ACTES Y EN VERS

ORIGINAL DE

JOSEPH FELIU Y CODINA

Estrenada ab gran éxit en lo TEATRO CATALA (ROMEA)

l' any 1871

BARCELONA
BIBLIOTECA DE «LO TEATRO REGIONAL»
Ronda de S. Pere, 19 y 21, 1.er 1.^a
1898

REPARTIMENT

PERSONATJES

ACTORS

ISABEL.	D. ^a <i>Francisca Soler de Ros</i>
ROSA.	» <i>Balbina Pi</i>
MAGÍ.	D. <i>Lleó Fontova</i>
ISIDRO.	» <i>Joseph Clucellas</i>
MEDÍ.	» <i>Jaan Bertrán</i>
JAUME.. . . .	» <i>Ramón Coello</i>
SR. RAFAEL.	» <i>Aciscle Soler</i>
BIEL.. . . .	» <i>J. Pinos</i>
PERE.	» <i>N.</i>
ANTON.. . . .	» <i>N.</i>
CRIAT.	» <i>N.</i>

Convidats, parents, xicots, mossos.

La escena es contemporánea y se suposa en La Vall, poble imaginari, prop d' Olot.

Per dreta y esquerra s' entent sempre las del actor.

ES PROPIETAT

Don Joan Molas y Casas, director de la Galería titulada *Propietats Dramáticas y Líricas*,—quals oficinas se troban en lo carrer del Hospital, núms. 12 y 14, según pis,—es l' únich encarregat d' aquesta obra, y ab ell deurán entendrers totas las empresas y societats particulars que vulgan representarla.

Queda fet lo dipòsit que prevé la lley.

ACTE PRIMER

Un camp: al fondo 's distingeix lo poble, á regular distancia. A la dreta del actor, en primer terme, fatxada d' una gran masía, am rellotje de sol y ab penjarelles de panotxas, figas secas, etc., en los balcon y finestras; devant de la porta una parra que arribará fins aprop de mitja escena, una era al costat de la casa, que surtirá sols una mica, figurant que 's fica endins. A la esquerra, en según terme, gran fatxada de casa noble, antigua, ab escut d' armas sobre la portada. Arbreda y sembrat per la escena. Al fondo dreta, comensa una carretera.

ESCENA PRIMERA

JAUME, guarnint ab sarría y ronsal un matxo que té lligat á la porta de la dreta; BIEL per dreta del fondo ab un paquet sota 'l bras.

BIEL   (*Sortint*).

Qué hi ha, Jaume?

JAU.   Ja ho pots véurer,
cap á guarní 'l ruch.

BIEL   Bé.

JAU.   Y cap á véurer si 'ns pagan
de la cullita els parcers.

- BIEL Dugas horetas de córrer!
Ay, ben mal día trieu!
Donchs no sereu á la festa!
- JAU. Bé ho sembla que no hi seré!
pro mon germá diu:—veshi!...
y ell ho mana y s' ha de fer.
- BIEL Donchs jo ja vinch de la vila
y avuy ja hi fet lo meu fet.
- JAU. Qué portas?
- BIEL Cá! quatre cosas...
pero no 'm comprometeu!..
Cosas qu' avuy l' amo estrena.
Faixa nova...
- JAU. Es clá! y qué més?
- BIEL Barretina y espartenyas...
un mocador per l' anell...
- JAU (*Desfermant lo matxo*).
Ja tenim guarnit lo payo.
- BIEL Donchs, endavant!
- JAU. Vaja, adéu!
Arri, burrica!
- (*L' agafa pe 'l ronsal y se 'l em-
porta pe 'l camí de la dreta del
fondo*).
- BIEL Pobre Jaume!
bé 'n dú de feyna y tropell!

ESCENA II

BIEL, ISIDRO, pe'l fondo dreta.

- ISI. Ah! ja ets aquí?
- BIEL Aixís ho sembla.
- ISI. Ja m' ho portas tot?
- BIEL Mireu.
- ISI. Doncas ves, déixau á casa
y no t' entretingas, sents?

BIEL Desseguida.
 ISI. Y no te 'n vagis.
 BIEL No voleu res més?
 ISI. Res més.
 BIEL (Que n' está d' armat nostr' amo!
 tens rahó! qui sigués d' ell!).

ESCENA III

ISIDRO

Endevant! D' aquí al mitj día
 ja no 'm queda res que fer!
 ja ho tinch tot á punt de solfa,
 tot amanit y tot llest!
 M' ha confessat mossén Comas,
 he combregat santament,
 y á n' aquí tením al nuvi,
 més trempat qu' un clarinet,
 més enamorat que setze,
 y fent brincos de content,
 esperant qu' arribi l' hora
 que 'l rector d' aquest poblet
 me 'l agafi pe'l seu compte,
 me l' hi resi... no sé qué,
 me 'l posi frente per frente
 d' una noya... com un cel,
 y 'ls casia per *omnia sécula*
y seculorum, amén!
 Mira quin día més maco,
 porque 's casa l' Isidret!
 Senyor Sol! qué vé á la boda?
 que vol venirhi també,
 que me 'n surt avuy tan maco,
 tan calentó y tan lluhent?
 Ay, caram! Ja 's molt compéndrer;
 qui li convida á vosté?
 Calla! un aucellet que canta,
 gracias, gracias, aucellet!

Miram aixó!... fins los arbres
 avuy treuhen millor vert!...
 Hola!... també 'm fas *musica*
 tú, també, regaronet?
 Vaja, tot!... aixó es ventura,
 aixó es viure bé y content!
 Y ella, qu' es macal!... y m' estima
 y que 'ls dos, som jovenets...
 Y que no 'ns falta riquesa,
 porque es pubilla y jo hereu!
 Sí, sí; vinga 'l sol ben maco,
 y vingan arbres ben verts,
 y aucellets cantant pe'ls boscos,
 y vingan regaronets,
 qu' estich més bé, més alegre...
 més felís y més content...
 que... trá, liró, liró, liró!...

(*Cantant y ballant*).

Anemsen á empenya 'l temps.

(*Va á sortir pe'l fondo cantant y ballant*).

ESCENA IV

ISIDRO y MAGÍ

MA. (*Sortint de la casa de la dreta*).

Alsa, noy! Quins saltiróns!
 Y aixó trobas qu' es prudent?

ISI. Bá, bá, bá! Jo estich content
 y no m' entench de rahons.
 Ja os haguera volgut veurer
 lo día que os vau casar;
 debiau saltá y brincar...

MA. Jo?... Tot lo día vaig seure.

ISI. Ah! no vau tení alegría?

MA. Ni alegría ni tristor.

ISI. Y ab ella os duyau amor?

- MA. Nos habiam vist un día...
y no 'ns biam dit ni un mot.
- ISI. Pero os debía agradar?
- MA. Ni ho sé!... No m' hi vaig ficsar.
Lo pare ho va arreglar tot.
A mí 'm va dir: te convé
perque 's pubilla y tú hereu...
t' hi has de casar...—«Com vulgheu.»
—¿Quín día?—«L que os vinga bé.»
—Los capítols vam firmar...
que á n' aixó si que hi vaig sé,
y 'l día que 'ls vingué bé...
me varen portá á casar.
- ISI. Donchs jo al contrari.
- MA. Ja ho crech!
- ISI. Estich més plé d' alegría!...
Vos vau séurer tot lo día,
jo vuit días que no sech.
Perque tinch per sort tan gran
casarme ab la vostra filla!...
- MA. Tira! com qu' es la pubilla
més rica d' aquí 'l voltant!
Ja sé qu' ets dels bons hereus,
pero per xó te la dono,
que ó sino, noy... ja t' ho abono,
lo que 's la noya no l' heus.
- ISI. Donchs aneu equivocat
que ab lo diner tot no 's logra.
- MA. Donchs no fora jo 'l teu sogre
si tu' fosses un pelat.
- ISI. Y... ben francament, Magí,
faig bon partit?
- MA. Sí! burrango!
- Y are?
- (Perque Isidro 's posa á ballar).
- ISI. Res, ballo 'l fandango.
No m' hi se estar quiet aquí.
Aquell ullet... eh? sabéu?

(Tot aixó recordantho ab fruició y tractant de reproduir ab lo gesto lo que veu ab la imaginació).

- y aquella boca d' esquitx...
 y aquell nasset aquí 'l mitj...
 y alló... així... os ne recordeu?
*(Aquest «Alló... així» imitant la
 expressió bufona de la cara).*
- MA. Ves en que 't vas á ficsar!
 ISI. Y 'l modo de pentinar-se...
 y aquell modo d' enfadarse...
 quant jo la vull abraçar?
 Vaja, es tan maca!
- MA. ¡Bé, si!
 Com té bonas arracadas,
 y no li faltan mudadas
 y bon jipó de satí...
- ISI. ¡Cá! tot aixó es bastant;
 pero ¿sabeu lo millor?
- MA. ¡Ah! ¡Aquella soguilla d' or!
 aquell anell del diamant?
- ISI. ¡Res de joyas, ni riquesa!
 ¡Cosas qu' ella fá!
- MA. ¡Vejam!
 ISI. Alló... que li deu un ram,
 y ho té com una grandesa.
 O bé... que durá una agulla
 de diamants... d' aquets que diheu,
 y tot plegat se la treu
 y 's posa una fló ó una fulla.
 O bé alló que fá també,
 que veurá una papallona,
 y s' hi encanta, -ó ni enrahona!
 ¡Y aquell jardinet que té!...
 ¡O bé, que n' esteu cremat,
 perque... os ne pot passá alguna,
 ella vé, y com qu' es tan tuna,
 desseguida os té alegrat!
 Y alló, que si la renyeu
 ó me li feu mala cara,
 en compte de fer la rara,
 tan trista que la veyeu!
 Y... vaja! que 'm feu parlar!...
 tota ella... qu' es per mirar-la
 y estimar-la... y agafar-la,

- y posarla en un altar!
 ¡Bé ho haureu reparat prou!
- MA. ¿Vols que 't diga la vritat?
 Tot lo qu' are m' has contat,
 te dich, noy, que 'm vé de nou.
 De debó; cuan dú l' agulla
 se la treu per una flor?
- ISI. Y juga ab lo regaró
 que tots los ditets s' hi mulla.
- MA. No li he vist fer may en lloch.
- ISI. Y depresa?
- MA. No ho reparo.
- ISI. Y endressada?
- MA. No m' hi paro.
- ISI. Y tan modesta!
- MA. Tampcch.
- ISI. Allavoras no vingueu
 ab roba y soguilla d' or!...
 si no coneixeu son cor,
 cuan parlin d' ella, calleu.
- MA. No mes li sé 'l genit viu
 per una cosa.
- ISI. Ella?
- MA. Sí.
- Quan se posa contra mí
 per defensá á n' el seu tiu.
 Oh! que are hi estich volat!
- ISI. Ab la Rosa?
- MA. Ab mon germá.
 Ell disposa, y fá y desfá...
 y no ho vull y s' ha acabat!
 Bo!... qui mana á can Ribot?
- ISI. Y ell ho fá per bé, veyeu?
- MA. Encara 's diu de l' hereu!
 Ditxós qui 'n vol sé y no pot!
 Vaja, anem! Y are t' en vas.
- ISI. ¿Qué?
- MA. Que has de tocar pateta;
 no pots veure á la Roseta
 fins que te l' emportarás.
 Ja sabs que aquesta es la lley.
- ISI. Sí? Donchs jo la trencaré.

Tot un dia m' estaré
sense...

- MA. Res, no hi ha remey.
Vetaquí 'l gran qué dels joves!
Tut, tut, tut! cambiarho tot!
No ho trobas aixís, tral-lot?
Doncas deixaho com ho trobas.
- ISI. Ab aixó os equivoqueu.
- MA. Que vinga un altre á arreglarnos.
- ISI. Que os penseu que 'm de tragarnos
tot lo que 'ls vells vos tragueu?
Are aquí, aixís que veyém
una cosa que no pasa,
ja que 'ls vells no heu tingut trassa
'ls joves, la destarrém.
- MA. Bé, no te 'n burlis y ves!
- ISI. M' esperaré una estoneta
fins que vingui la Roseta.
- MA. Avans que vingui!
- ISI. Después!

ESCENA V

ISIDRO, MAGÍ y D. RAFEL

- MA. (*Veyent apareixer á D. Rafel*).
¡Ah, mirat! ¡aquí tindré
al que 'm dará la rahó!
Eh, D. Rafel?
- D. RA. (*Sempre després de mirar als al-
tres y quedantse després mirant
iguàlment: gran prosopopeya
en tot*).
Sí, senyor.
- ISI. Digueuli que disputém.
- MA. Aquí té aquet ximple.

D. RA. Sí.
 ISI. ¡Oh! ¡esperis!... jo dich que no!...
 MA. No es un ximple?
 D. RA. Sí, senyó.
 Francament.

(*Mirant á Isidro*).

MA. ¡Qu' es franch!... ¡Ji, ji!...
 Ja veurá... Li estaba dihent
 que toqués d' aquí soleta
 per no veure á la Roseta
 fins al punt del casament.
 Fins aquí...

D. RA. ¡Bravo!...
 MA. Endevant.
 Y ell... ell... aquest...

D. RA. Aquest.
 MA. Diu que no y que 's queda quiet
 y que no l' enganyarán.

ISI. Si que ho dich, y clarament.

MA. Y que no siguém tan tous.

ISI. Y que tot son vuits y nous.

MA. Vejam.

(*Signant á D. Rafael*).

ISI. Vejam.

(*Signant á D. Rafael*).

D. RA. (*Després d' una pausa*).

Justament.

MA. ¿Ho veus?

ISI. No veig res.

D. RA. Jo sento...

ISI. Donchs jo no 'l sento á vosté!

MA. Se n' ha d' anar?

D. RA. Sí...

ISI. Re, re...

si vosté ho diu, jo hi consento.

MA. Ja ho pots dir, perque 's un sabi
 que sempre 'm dona la rahó.

¡Es un retórich!...

D. RA. ¡Oh!... ¡no!...

- MA. Y no ho dich perque l' alabi.
Si no fos ell... ¡ay, ay, ay!
¡pobre hisenda!... ¡qu' enredada!
Sobre tot, lo que m' agrada
que no 'm fá la contra may.
Mira 'l plet ab l' oncle Pó...
- ISI. ¡Oy! m' han dit que l' heu perdut.
- MA. Donchs D. Rafel me l' ha dut.
Las terras del más d' en Pó
que hi hagut de vendre á mitj preu,
aquell negoci... esgarrat...
del molí de cal Ratat,
tot ha estat per concell seu.
- D. RA. ¡Cá!
- ISI. ¡Valgans éll!
- MA. ¡Valgam ell!
- D. RA. Sin embargo...
- MA. ¡Y tan senzill!
Ell no passa cap perill
per donarte 'l seu concell.
No més hi vas: «Ja veurá,
D. Rafel... aquí... y allí...
Li sembla bé?...» 'T diu que sí,
y ja te 'n pots entornar.
- D. RA. ¡Home!
- (*Arronsant las espatllas com vul-
guent dir que 's molt sencill*).
- ISI. Y tot si molt convé...
- D. RA. ¡Verdaderament!
- ISI. Vull dir,
sense escriurer ni llegir.
- MA. Ni té llibres ni paper.
- ISI. Donchs me donará un consell.
- D. RA. Una pesseta.
- ISI. ¡Está clá!
Es... sobre alló del germá.
- MA. Sí... sobre un germá que té ell.
- D. RA. Un germá seu.
- MA. ¿Veus? ¡qué tal!

- ISI. Ja t' ha entés lo que vols are.
No se sab ahont es ni 'hont para,
fará vuit anys per Nadal.
Vejam... si hi ha alguna lley
quan una persona 's perd,
per sabé allá hont es, de cert,
ó si 's troba algún remey.
- D. RA. Buscar...
- ISI. Buscar ja s' ha fet.
- D. RA. Mirar si se 'l troba...
- ISI. Ja.
- D. RA. ¡Informars!...
- ISI. No varm' deixar
res per seguir.
- D. RA. Molt ben fet.
Ell... ¿no ha escrit?
- ISI. Si hagués escrit,
sabríam si es mort ó viu.
- MA. Home, bé; 'l senyor t' ho diu!
- D. RA. Jo li dich...
- MA. Y molt ben dit.
- ISI. Donchs sab lo que jo asseguro,
veyent qu' han passat així
vuit anys? que s' ha mort.
- D. RA. ¡Ah! sí!
- MA. ¿Veus? ja t' ha tret del apuro.
Y ara besten.
- ISI. Bé, home, bé!
- MA. Es que si vé la Roseta...
- ISI. La pesseta.
(Dantla á D. Rafel).
- D. RA. La pesseta.
(Prenentla).
- MA. Vaja, adeu.
- ISI. *(Ja tornaré).*
(Se 'n va pel fondo).

ESCENA VI

MAGÍ, D. RAFEL

- MA. ¡Ah! ¡quín hereu que n' hi ha!
ni tampoch sab lo que 's te.
'L demés, si li ve bé,
D. Rafel, hem de parlar.
- D. RA. ¡Bravo!
- MA. He vist aquell fulano
de las cent mil lliuras.
- D. RA. Ja.
- MA. Diu que me las deixarà,
pero, amigo... es un gitano!
Sab quant vol? Lo cent per cent.
- D. RA. ¿Y ho diu cert?
- MA. Y ab hipoteca
del Más blanch, del de la Seca,
y 'ls dos boscos.
- D. RA. Francament, fa noble.
- MA. Apreta 'l clau.
Lo que 'm deixa ho vol doblat
y encare aixó assegurat
ab bens que valen lo doble.
- D. RA. Verdaderament.
- MA. Donat
ab tals pactes no pot ser.
- D. RA. ¡Cá!
- (*Ab convicció que no pot ser.*)
- MA. Mes ho haig de menester,
y m' hi convinch.
- D. RA. Ben pensat.
- MA. Será un negoci rodó,
que vosté me 'l portará,
per supuesto hi guanyará
cuasi... cuasi... tan com jo.
Veuré, no hi pot habé errada.
Cent mil lliuras...
- D. RA. Capital.

- MA. ¿Com está 'l paper?
 D. RA. Molt alt.
 MA. Molt?
 D. RA. Com d' aquí á la teulada.
 MA. (*Resolut*).
 Donchs convé qu' estiga baix.
 D. RA. Precisament... Y qui ho dispossa?
 MA. Home, 's dona alguna cosa
 perque 'l tirin daltabaix.
 Bueno; ja 'l tením á terra;
 vinga comprar.
 D. RA. Pujará.
 MA. No hi fá res! vinga comprar!
 L' home de pit no s' aterra.
 Que se 'ns acaba 'l diner
 y queda paper per vendre?
 Hi faig entrar al meu gendre
 y vinga comprar paper.
 ¿Qué m' hi diu?
 D. RA. Magnífich plan.
 Verdaderament... y qué?
 MA. Que quan tinguém prou paper
 l' agafém, y...
 D. RA. Y 'n feu encant?
 MA. Veurá... si 'l papé á l' agencia
 vá á tres... lo tindré á dos,
 perque quan se compra en gros
 sempre 's fá una diferencia.
 Nos aprofitém d' aixó,
 al detall veném nosaltres
 molt mes barato que 'ls altres,
 y té el negoci rodó.
 D. RA. Al detall vendré 'l paper?
 MA. Ara ho fá 'l gran de can Matas,
 ab dos cents sachs de patatas,
 y l' hi vá d' alló mes bé.
 Y perque m' ho porti ab zel,
 un bon regalet, ja ho sab.
 D. RA. Exactament...
 MA. ¿Qué?...
 (*Esperant l' elogi*).

D. RA. (*Tocantli 'l cap*).

Re... un bon cap!

MA. Que n' es de franch, D. Rafel!
Are tots dos entrarém
y li daré uns cuants cents duros
que 'm van pagá ahí dels suros
y embestirho.

D. RA. (*Dissimulant son contento*).

Embestirém.

MA. Entesos; donchs embestir,
y del meu plan no s' aparta.
Altre cosa, aquesta carta,
que me la té de llegir.

(*Li dona*).

D. RA. (*La desclou y llegueix*).

«Querido hermano...»

MA.

Es del noy.

D. RA. «Con verdadero pesar
no os podré yo acompañar
en la ceremonia de hoy.
Harás presente mi pena
á la parentela toda
y á la heroína de la boda,
tu Rosa, tan bella y buena.
Y dile que en su amor fío,
para que entre la alegría
y la dicha de este día
piense un poquito en su tío:
con dolor pongo aquí punto.

MA. Ves lo ximple, no venir!

Encara es mes llarga?

D. RA.

Sí.

»Para pasar á otro asunto.
Ya sabes, querido hermano,
que ha sido mi suerte avara.

MA. Ja sumiquem? Qué vol are?

D. RA. »Y mi destino inhumano.
Hoy me brinda la ocasión
que en vano yo perseguí,
con poder quedarme aquí
á ejercer mi profesión.

Mas como he de trasladarme,
paso por tal causa apuros,
me faltan cinquenta duros,
que tu podrías prestarme».

MA. *(Airat)*

Just! Jo 'n tinch un camp sembrat.

D. RA. »No tendré que encarecerte
que se trata de mi suerte,
pues conozco tu bondad.
Riqueza te sobra...

MA. *(Airat).*

¡Sí!

D. RA. »Y tú no eres inhumano
Espresiones, y es tu hermano
que te quiere, Juan Martí».

MA. ¡Endevant!

D. RA. »Cadiz...» Del deu.

MA. Lo qu' es ells sí, que aviat
ho tenen tot arreglat.
Qui ho paga tot es l' hereu.
Si de cas ell passa apuros
hi entervinch jo per cap art?
No ha cobrat la seva part
que van ser mes de mil duros?
¡Cinquanta duros! No 'ls tinch
y per xó que no m' escrigui.
Vaja, en fi... porque no 's digui
ni enviaré vint y cinch.

ESCENA VII

Dits, JAUME

JAU. *(Per la porta dreta carregat ab un
sach. Desde la porta).*
¡Bó! mon germá ab aquet burro!
Ja me 'l deu entabanar.
Ay, senyor!... Mes val callarse.

(*Va á dar la volta pel costat de la casa quant lo veu Magí*).

MA. Y are, hont vas ab aquest sach?

JAU. Deixém fer, home.

MA. Responme.

JAU. ¡Vaja!... es lo grá del bestia,
que 'l trech fora de l' estable,
y 'l porto al seller. Ja ho sabs.

(*Sempre ab tó del qui parla ab una criatura, ó á un á qui té per ignorant*).

MA. (*Volguent sempre fer l' amo*).

Y qui ho ha manat?

JAU. Ningú...

pero com jo ho he reparat
que 'ls mossos lo fan malbé,
jo l' he tret per estalbiar.

MA. Endevant... Tothom es amo.

Tornal allí hont l' has trobat.

JAU. (*Paciencia*). Li tornaré.

Los matxos t' ho agrahirán,
perque 'ls mossos no 'ls lo playan.

MA. Pe 'ls matxos tot just ho faig.

JAU. Sí, á tu ab los matxos y 'ls burros
sempre t' he vist afectat.

—¿No es vritat?

(*A D. Rafel*).

Pero recordat

d' alló que ja tothom sab,
que qui á matxos fá favors,
cobra á cossas. ¿No es vritat?

(*A D. Rafel*).

D. RA. Precisament.

(*Mitj confús*).

JAU. (Tros d' ase!)

MA. Ja has fet lo que 't vaig manar?
y deixat del grá y dels matxos.

JAU. Are 'n vinch.

MA. (*A D. Rafel*).

¿Veu? veu si n' hi ha...

Ve de cobrar dels parcers,
y se 'm queda tan trempat!...

D. RA. Francament...

JAU. Ah! Francament?

Jo l' hagués de franquejar!
Vosté si que ab la franquesa
se l' está campant de franch.

MA. Lo qu' has de de fé es dar-me compte
de lo que m' hakis cobrat.

JAU. (Paciencia!) Allá dins tens
ordi, mill, cánam y blat,
y cinquanta duros justos
del lloguer del molí gran.
Lo Pep de la Toyna, diu
que hi torni demá passat;
la Curriola, que per are
no pot, y que ja vindrá;
en Cinto del tros del Canti,
diu que pagarà en bremant;
la del Toni 'm daba guixas...

MA. No, no...

JAU. No las he pres pas.

Y 'l minyó de la Quimeta
que estava atrassat d' un any
no hi era, y m' ha dit un mosso
de la vinya del costat,
que va marxar á l' Habana,
per veurer si allí 's refá.

MA. Veu quinas gangas que 's troban?

A 'n aquet se l' ha de citar.

D. RA. Verdaderament...

JAU. Si es fora

y no té un pal, ¿qué 'n traurás?

MA. ¿Qué sabs tú?...

JAU Tens rahó... 'l senyó
francament t' ho portará.

MA. Y 'ls del Mosti?

JAU. 'Ls del Mosti,
com que hi vist que 's feya tart,
y vull sé á n' al casament,
ho he deixat per demá.

Qué tampoch puch vení á bodas?

- MA. Home, sí! ningú 't diu tant.
Sabs avuy de qui tinch carta?
- JAU. Qué sé jo, fill?
- MA. D' en Joan.
- JAU. Ah, carat! Qué diu lo pobre?
- MA. Qué 'm diu? Ja t' ho pots pensar.
Que necessita diners
Y memorias.
- JAU. Pobre Joan!
Y, ¿quánt diu?
- MA. Cincuenta duros.
- JAU. Y donchs envialshi.
- MA. ¡Pam!
Está clar! com soch l' hereu,
lo del hereu es robat...
lo del hereu es dels moros!
tothom hi té dret, es clar!
No té una bona carrera,
que jo no la tindré may?
- JAU. No m' en parlis... té carrera.
Fá cinch anys que 's va passar
y ja té de sé un gran sabi
ó té de sé un potentat!
Que 't pensàs tú que en sent metge
trobá amanits los malalts,
que s' aguantaban la frebra,
perque ell los pogués curar?
Quant se acaba la carrera,
es quan ve 'l patir, germá,
y justament allavoras
es quan quedan sols, pelats.
Pels uns... no tens experiencia,
pels altres... tens poca edat,
los més vells se donan tono,
en lloch de darte la má...
y 'l pobre, endevant... y topa,
y ensopega á cada pas,
y si no té per contarhi
mes que un petit capital,
proba del amor d' un pare
(*Irónich*).
que ab ell al morir pensá,

pero proba tan petita,
 que se la menja ab un any;
 passa llantos y miserias,
 y de Sant Pere á Sant Pau,
 buscant un puesto hont ficarse,
 allá ahont ne sobran tans,
 com sabs tú que está suchsuhint
 á n' al pobre d' en Joan!
 Y mentrestant qu' ell pateix
 d' aquí y d' aquí...

(*Lo cor y 'l cap*).

en son afany,
 pensant qu' ha sigut un pare
 que á n' alló l' ha condemnat,
 que no es res donar carrera

(*Molt marcat*).

per quí té molt més per dar,
 y que no 's mata ab adornos
 la crudel necessitat...
 mentrestant, lo senyó hereu,
 que s' ho ha trobat tot pastat,
 y té masías y boscos,
 y vinyas y fruytarás,
 y parcers y censalistas,
 bailets, mossos y criats,
 y que sense fer de metge
 está bó, tranquil y gras,
 quan parla del fadrí extern,
 que pel mon corre bregant,
 diu: «Ell ray, ja té carrera,
 ell sí que no 's pot queixar!
 Té carrera y jo no 'n tinch...
 té carrera... 'l germá ray»...
 Que carrera, ni carrera!
 carrera per passá afanys,
 carrera per perdre ab ella,
 fins que s' hi pot aguantar,
 los anys de la joventut,
 los seus sentiments més sants,
 sas forsas, sas il·lusions

y tota sa voluntat!
 Carrera... que si ho esplicas
 á n' algú que 'ns siga estrany,
 y li dius: «Aquet que plora,
 que passa afronts y treballs,
 té un germá ab casas y rendas
 que 'l seu pare li ha deixat...
 Aquell á qui tu ho espliquis,
 jo t' ho juro!... No ho creurá!

(Pausa).

Envía 'ls cinquanta duros,
 envíals, donchs, á n' en Joan,
 que en lo munt de las riquesas,
 ni menys s' hi coneixerá,
 y está cert que 'l pobre pare
 si 't mira quan ho farás,
 te 'n dará Magí las gracias
 y 't tindrà per fill honrat,
 veyent que tú, que 'ts l' hereu,
 qu' ell, sense entendreho, nombrá
 corretjexas sas erradas
 y esmenas sos disbarats.

MA.

(Aírat).

Aném, vaja! á fé 'l teu fet
 y déixat de predicar.

Ja voldria que tastessis
 lo qu' es tenir mal de caps.

No parlo bé, don Rafel?

JAU.

Don Rafel? Déixil estar!

MA.

Home, que hi digui la seva.

JAU.

La seva...

MA.

Es qu' ets ben pesat.

JAU.

Donchs que ho digui francament.

D. RA.

Francament...

(Escapantli).

JAU.

Veus? Ajajá!

MA.

Bah! tens més rahóns qu' una orga:
 aném per lo qu' hem parlat.

(A D. Rafel).

Miris, entri, si es servit,

y á la sala trobará
 las escripturas del boscos
 ficadas en un calaix.
 Fassim lo favor de durlas
 á aquell fulano.

D. RA. Já, já!

MA. Los diners áquells, deixemlos...
 perque avuy hi ha molt tresbals.
 Ah! y després vingui á la boda.

JAU. Ah, sí! y que no fassi tart,
 perque vosté en aquets passos,
 francament... no hi pot faltar.
(Entra D. Rafel á la dreta).

ESCENA VIII

MAGI y JAUME

JAU. Vaja, 'm promets no enfadarte,
 que parlarem un instant?

MA. Fuig, home, no estich per cuentos;
 encara m' haig de mudar.

JAU. Mira. gran, que 't vull dir cosas,
 que 't convenen com lo pá.

MA. Be, digas, pero depressa,
 que no puch cansonejar.

JAU. Vinam aquí, tu no duptas
 que jo 't vull com á germá,
 y ja sabs que l' interés
 á mi no m' ha cegat may.
 Vaig surtir de casa 'ls pares,
 quan vaig fe 'ls vinticinch anys
 y vaig cobrá... 'l dret... que 'n diuhem;
 mes com eram nou germans,
 y 'ns lo van pagar curtet,
 molt promte 's van acabar.
 Vaig probar de fer negoci,

y sabs que no 'm va provar,
 ni á Girona, ni á Madrid,
 ni en lloch del mon hont hi estat.
 Vaig casarme, y quedí viudo
 avans de cumplirne l' any.
 Sol y pobre, vaig venirmen
 cap á la casa payral,
 ja que diu que quan los pares
 fan hereu á n' el fill gran,
 es perque, si acás los altres
 tinguin sempre un puesto franch.
 A n' aquí, no es per retreureu,
 jo 't faig de moso, de criat,
 de masover, de pastor,
 de bailet, de rebadá,
 de majordom, de cambrera,
 de carreté y de sagal;
 y miro, y cuido, y vigilo,
 pel teu bé sempre mirant,
 sense que per 'xó 't demani
 ni soldada ni jornal,
 que ni jornal ni soldada
 rebría de mon germá:
 teulada y un plat á taula
 y ab aixó content y en paus.

MA. Mira que 'n tens de romansos!
 Deixat de palla...

JAU. Es vritat:
 sí; tot aixó per tu es palla,
 anemsen doncas al grá.
 No mes t' ho deya perque
 en lo que 't vaig á parlar
 vegessis que sols me guía
 l' afecte que 't porto.

MA. (*Impaciennt*)

Avant!

JAU. Sabs que m' han dit en la vila?
 Diu que tractas d' empenyar
 los boscos y las hisendas...

MA. Y qué vols dir?

JAU. Que vas mal.
 Qué dimontri son aquestos

negocis que tens al cap?
 Qué son aquestas caborias,
 que 't tenen mitj trastocat?
 Creume, deixat de simplesas,
 y gosa 'l que tens en pau.
 Mira que á casa en Martí
 no hi ha hagut enpenyos may;
 mira que qui va á Manlleu,
 ne torna molt espatllat;
 mira, Magí, que al hospici
 ab cotxe, també s' hi vá;
 mira que ten vas á fondo,
 que ten vas á can Pistraus!
 Deixat d' escoltarte ximplés,
 que no mes te volen mal,
 que no 't buscan mes que 'ls cuartos;
 deixat d' assumtos y plans...
 y del mátalas callando
 de D. Rafel...

MA.

Ba, ba, ba!

JAU.

Perque si 'l veig com fins are,
 sent la causa del teu dany,
 l' agafo, molt francament...
 francament, li rompo 'l cap...
 y 'l clavo dintre la cinia
 sense deixal franquejar,
 perque allí ab tota franquesa,
 francament hi prengui un bany.

MA.

A D. Rafel no me 'l toquis!
 Entens? Ell es advocat...

JAU.

Mentida! es un trapissonda.
 Es un d' aquestos pelats,
 que d' escribents de notaris,
 ells tot sols s' han titulat...
 y viuhén d' enganyar tontos,
 dienlos que son advocats.

MA.

Be!... tot aixó volías dirme?

JAU.

Aixó 't volía avisar.

Ara ja ho sabs, del que passi,
 jo me 'n rento ja las mans.

MA.

Donchs ficat ahon t' demanin,
 que jo no t' demanat.

De quí son los boscos?
 JAU. Teus.
 MA. Y las hisendas y 'ls camps?
 Donchs sent tot meu, puch cremarho,
 puch llensarho, ho puch donar...
 y puch ferne lo que 'n vulgui...
 soch l' amo, y esta acabat...
 y el pare m' ho deixá á mí...
 y no 'm tornis á amohinar!
 Encara dirán se hereu!...
 Millor viu un soldat ras!

(Se 'n va per la dreta.)

ESCENA IX

JAUME sol

JAU *(Queda un moment parat mirant á Magí com sen vá. Després d' esta pausa diu.)*

L' hereu conserva la casa!...
 l' hereu guarda el nom brillant!
 l' hereu conserva 'l refugi
 del fadrí extern desgraciat!...
 Sí!... Si la casa 's conserva
 aixís, venent ó empenyant,
 y 'l nom brilla ple dé deutes,
 y té refugi 'l germá
 dins de la casa... venuda,
 que ja ha passat per cent mans...
 mon germá es un gran hereu!...
 y 'i meu pare ho vá ensertar!
 Pobre casa!... Deu t' ampari,
 que bé 'n tens necessitat!

ESCENA X

Dit, ISABEL, ROSA y una criada

(La primera vestida de senyora, encara que modestament, y ab l' hábit dels Dolors y mantellina de puntas, demostrará en tot certa elegancia; la segona, de pagesa, de caputxa. Las dos surten per la esquerra del fondo).

ISA. Vamos, are entra y espera,
que jo desseguida estich.

(Entra á la casa de l' esquerra).

ROSA Molt bé.

JAU. *(Acostantse á Roseta, sempre molt carinyós).*

D' aixó sí que 'n dich
una noya cansonera.

ROSA *(També molt afectuosa).*

Tío!...

JAU. Haberse de casar,
y ser ja á mitj dematí,
y encara correr per quí.

ROSA Si vením de confessar.

JAU. Ah! aixó ja es un altra cosa,
v... qué tal, ja 'ls has dit tots?
No n' hi había de negrots?

ROSA Fugi, fugi...

(Rient).

JAU. *(¡Qu' es xamosa!)*
Au! que sé la penitencia

- que t' ha dat lo confessor?
Una nata...
- ROSA Res d' aixó;
no hi ha poca diferencia.
- JAU. Donchs una Salve...
- ROSA ¡Ca, ca!
- JAU. Donsas... dejuni.
- ROSA ¡Qu' es viu!
- JAU. Donchs... una abarrassada al tiu!
- (*Ab efusió*).
- ROSA (*Corrent als seus brassos*).
Aixó mateix.
- JAU. (*Abrassantla*).
¡Ajaja!
- ISA. (*Surtint de la casa*).
¿Qué vos diu la pubilleta?
- JAU. ¡Ah, carat! vosté per qui?
- ROSA Ja está llesta?
- ISA. ¡Ay, filla, sí!
jo en anant decenta y neta...
- JAU. No digui, que vosté es jove
donya Isabel, perque encara...
- ISA. Ya pasó!...
- JAU. Cá! Si á la cara
hi porta escrita la proba.
Prou sé mes de deu minyons
que si are la sentían...
ja estich cert que tots dirían...
d' aquest pá fem rosegons?
- ROSA Lo que jo sempre li he dit.
- JAU. Ah, tú també?
- ROSA Sí, senyor!
mes ella... aquesta tristor
y sempre ab aquest vestit...
- ISA. Aquest vestit es lo meu.
- JAU. Si, qui l' ha vista anys enrera
tan polleta y zalamera,
y la veu are, no ho creu.
Men recordo... cada istiu
los seus papás la portaban

y cuan tots se li miraban...
 ab aquet capet tan víu!...
 aquí cintas y aquí flors,
 y aquí puntas y arrecadas
 y anells y telas bordadas
 y vestits de tots colors,
 tots deyan, si sent pubilla,
 rumbeja ab tanta riquesa,
 cuan arribi á ser marquesa,
 ni 'l sol tan com ella brilla.
 Per xó estranyo 'ls seus temors
 veyentla aquí retirada
 ni volguda ni obsequiada,
 y duhent l' hábit dels Dolors.

ISA.

Prou...

JAU.

Y aixó no es natural,
 y si are tu no t' hi posas...

(A Roseta).

ISA.

(Interrumpintlo ab ansietat).

No veyeu que aquestas cosas,
 que 'm diheu m' están fent mal?

ROSA

Vetaquí 'l que 'm diu á mí.

JAU.

(Cortat).

Ey, perdoni, si potsé...

ISA.

Cuan un cor dorm y está bé,
 se 'l té de deixar dormir.

(Transició).

Y are corrents á mudar.

ROSA

(Impacient).

Sí, sí...

ISA.

Aném.

JAU.

Corrents.

ROSA

(Sense mourers y no sabent que diu).

Sí, sí.

ISA.

(Veyent que Rosa la mira com vol-
 guentli indicar algo, li diu
 apart).

¿Qué?

ROSA

(A Isabel baix).

Res, qu' ell te de venir,
y aquet oncle may se 'n vá.
Me tinch de quedar.

ISA. *(Baix per sí).*
¡Pobreta!

(A Jaume).

JAU. Ja vením, qu' hem de parlar.
Ah! Donchs jo m' en vaig á mudar.
(Fent una festa á Rosa).
Hasta después, pubilleta.
(Entra á la dreta).

ESCENA XI

ISABEL, ROSA

(Rosa vá á mirar pel camí del fondo, ab ansietat, lo cual repetirá durant la escena: Isabel, que demostra molt carinyo á Rosa, mira ab ternura sa ansietat, y després sonrient li diu).

ISA. ¡Ay, que no vé!
ROSA Donchs vindrá...
(Torna á mirar pel fondo).

ISA. ¡Ay, que no vé!
ROSA ¡Ja ho sé jo!
¿Qué vol que m' enganyis?

ISA. No,
pero 'l poden destorbar.
ROSA No sab cuan l' hem vist allí
que m' ha fet aquella festa?
Volía dirme: en estant llesta,
espéram, que vull venir.

- ISA. Lo qu' he vist que cuant t' estabas
tú arrodillada y ell dret,
semblaba ell sant Isidret,
y que tú t' hi encomanabas,
y cuan ha arribat l' hora
d' acostarte al confessor,
buscabas el pecador
tot rèsant la pecadora.
- ROSA Jo buscarl'?
- ISA. Prou n' has dat mostrás.
- ROSA Me 'l miraba, y bona nit.
- ISA. ¿Cuáns pare-nostres li has dit?
- ROSA Jo no li dich pare-nostres.
¡Ja m' estima!...
- ISA. No hi fá res...
- ROSA N' hi haig de dir?
- ISA. Y ab eficacia,
perque així 't fassi la gracia
d' estimarte encara mes.
Y are 'l vols veurer?
- ROSA Per xó
m' espero aquí ab impaciencia.
- ISA. Que potsé es la penitencia
que t' ha dat lo confessor?
- ROSA Ja sab que no.
- ISA. (*Carinyosa y com jugant ab los
apuros de Rosa*).
Sé que fas
una cosa qu' es privada,
y que pots ser desgraciada
si ara dónas aquest pas.
- ROSA Per 'xó 'l primer pensament
ha estat de dirli que no,
perque també 'm feya pó
veurens ans del casament,
pero si vosté ho repara,
veurá que fos lo que fos,
¿quin mal puch sufrir mes gros
que negarli una cosa are?
Y que estant ben poca estona
potser d' aixó 'ns escapém...

- y en fi... que si 'ns estimém del demés... tan se me 'n dona.
- ISA. Sí, filla, y no tingas por que ton cor angelical vingui cap succés fatal á omplir de pena y dolor; y per tan tontas manías, que sols son bonas per riurer, si un moment felís pots viurer, no matis tas alegrías. Ditxós qui al arribá á port troba ditxas...
- ROSA (*Que 's gira contenta cap al fondo y crida contenta interrompint á Isabel*).
- ¡L' Işidret!...
- (*Lo veu com dihent á Isabel que tenia rahó cuan deya que vindría; corre cap al fondo y s'atura disgustada, per lo que Isabel li pregunta*).
- ISA. ¿No ho es?
- ROSA Es un bailet que vé de la part del hort. ¡Ves quin rato d' estaqueta!
- ISA. Y tens d' anarte á vestir.
- ROSA No mes m' espero...
- ISA. ¿Vols dir?
- ROSA Fins... fins que vingui.
- ISA. (*Somrient*).
- ¡Pobreta!
- ROSA (*Girantse de prompte contenta*).
- Are 'l veig... dalt del turó!
- ISA. Uy, quina vista mes fina!
- ROSA ¿No veu una barretina?
- ISA. ¿Per xó 'l coneixes?
- ROSA ¡Per xó!
- Estich segura que ho es.
- ISA. Sí, porque aquí ningú atina

- en portá la barretina,
mes qu' ell y tots los demés.
- ROSA (*Fent senyas espresivas cap al cantó ahont mira.*)
Miri com respon... aviat!
Alsa! Depressa, depressa!
Com corra!... ja es á la pessa.
Ay!
- ISA. Qué es?
- ROSA Qu' are ha ensopegat.
Ab un minut es aquí.
- ISA. (*Sense mirar may cap ahont mira Rosa.*)
Deixal estar que 'l fatigas.
ROSA Are 's para á menjar figas
á la figuera d' en Pí!...
Donsas me la pagarà!...
M' amago y diu que soch fora.
- ISA. Si encara tardará un hora.
- ROSA No hi fá re... 'm vaig á amagar.
(*Entra 'n el portal de la dreta.*)
- ISA. Ella vol mostrarse cruel,
com si se 'n fos ab posturas.

ESCENA XII

Ditas, BIEL corrent ab un cistellet de figas;
després ISIDRO

- BIEL He cullit las mes maduras.
- ROSA (*Surtint vá á sorprendre á Biel, pensantse que es l' Isidro y 's queda parada.*)
Senyoret!... es en Biel!

BIEL Jo m' estaba á n' al turó,
llicantme las espartenyas,
cuan l' he vista fentme senyas.

ROSA Donchs no eran per tú.

BIEL Millor.

De prompte he pensat, Biel,
fes com qui no vegis res,
qu' un compromís prompte hi es,
tens amo y sígasli fiel.
Pero vosté... sis y sás!

(Imitant las senyas de Rosa).

y hi tornaba... y sás... y sis...
M' he dit: Mestre, 'l compromís
are hi será si no hi vas.

ROSA ¿Y ton amo?

BIEL S' ha mudat,
ha pres un mitj ressopó,
y ha tocat lo pirandó
tan alegre y tan trempat.

ROSA Ey! are no 'm comprometin.
Es dir que dius qu' ha sortit?...

BIEL Ja 'm sab greu d' haberli dit.

ROSA No mereix que no l' admetin?
Are sí que ja 'm retiro...

*(Molt resolta s' en vá cap á la
casa, mes al arribar á la porta
dupta y 's gira).*

ISA. Aném. ¿Qué fas?

(Seguintla).

ROSA No... miraba...

Aném... are ja s' acaba...

*(Fá 'l mateix joch anterior, encara
mes resolta, á la porta 's gira.
veu á Isidro que apareix pel
fondo y olvidantse de tot, corre
cap á n' ell).*

¡Isidro!

ISI. *(Ballant devant d' ella).*

¡Trá, liro, liro!

(*Veü á Biel y enfadat de que l' hagi vist ballant, s' atura y diu, perque Biel reya mirant-sel*).

Qué fas aquí?

BIEL

Res... passant...

ISI.

Alsa! A fer lo teu camí!

BIEL

(*Are está cremat ab mí! perque aquí l' he vist ballant*).

(*Se 'n vá*).

ESCENA XIII

ISABEL, ROSA, ISIDRO

ISI.

(*Dirigintse á Rosa després de haber seguit á Biel ab la vista*).

Que tal, prenda?

ISA.

Aquí enfadada.

ROSA

(*Prompte*).

Mentida, no ho creguis, no.

No li digui.

(*A Isabel. Callan Isidro y Rosa, 's miran com ab ganas de parlar se, mirant després á Isabel com si aquesta 'ls avergonyís*).

ISA.

¿Qué faig nosa?

ISI.

(*Per compliment, mes ab poca efusió*).

¿Vosté nosa?

- ROSA (Id). ¿Nosa?
- ISA. ¡Prou!
- ISI. Vosté, qu' es la nostra amiga,
que ha protegit nostre amor,
que 'm deya si la Roseta
pensaba en mí poch ó molt,
que 's va encarregar de ferli
la meva declaració;
que 'm deya cada diumenge
si anaba al ball ó á la font,
si anaba á missa primera,
si anaba á missa major,
y que ha sigut qui la ditxa
ha fet de nosaltres dos,
vol fer nosa? calli, calli...
- ROSA Al contrari, 'ns fá favor.
- ISA. Bueno donchs, no faré nosa,
pero destorbo.
- ROSA Ni aixó.
- ISA. Donchs faig mal obra.
- ISI. No 'n fá.
- ISA. Donsas faig servey.
- ROSA } (á un temps.) ¡Tampoch!
- ISI. }
- ROSA (Reprementse).
- ¡Ay!
- ISI. (Reprementse).
- ¡Ay!
- ISA. (Rient).
- Vamos, ja está dit.
Vos deixo está aquí tots sols,
mentres jo per dins vigilo,
que no os atrapín.
- ROSA ¡Té rahó!
- ISI. Ah, sí! que jo tinch privat
de véuret... S' ho creuhen tot!
¿Veus?... jo... d' aquí á poca estona
bé seré ja 'l teu espós,
y 't veuré tant com jo vullga.
- ROSA Just, y tant com vullga jo.

ISL.

(A Isabel).

Donch si no l' hagués vist are
aquest rato, ans que tothom,
ja hauria estat tot lo dia
atsup y de mal humor.

ISA.

Lo privat es desitjat.

ISL.

(Entussiasmantse á cada vers mes).

Y mes si es un raig de sol,
y una flor de primavera,
y un cosset tan rebufó...
y una...

(Girantse á Isabel).

Ba! Vágissen, vágissen!

ISA.

T' espero allá.

(A Rosa).

ROSA

Prompte hi soch.

(Isabel entra á la dreta).

ESCENA XIV

ROSA, ISIDRO

*(Moment de pausa, durant la cual
tots dos se miran somrient. Se
fan ganyotas, etc. Se recomana
als actors molt joch en aquesta
escena).*

ISL.

*(Mirant lo relletje y amagantlo
desseguida).*

¿Quan dirias tú que 'ns falta?

(Rosa aixeca 'ls ulls cap al relletje)

de sol que hi há á la dreta. Isidro corre á tapalshi).

Oh, no miris!

ROSA

Quí, jo? Ahont?

ISI.

Quina gracia! endevinarho,
ab lo rellotje de sol!

ROSA

Donchs no miro.

ISI.

Au! cuan nos falta?

ROSA

Quina hora es?

(Després de pensar).

ISI.

Oh! aixís tampoch.

ROSA

Tres horas...

ISI.

Cá! mes barato.

ROSA

Dugas horas...

ISI.

Mes aprop.

D' aquí á una horeta á l' Iglesia,
y ecum espiritu tuo!

Ba! ja te 'n donas vergonya!

ves de no fer paperots!

y 'l si, veyas de que 's senti,
que després no vull rahóns.

ROSA

No sè, 'm sembla que al trobarmi
m' agafará un tremolor!

ISI.

No, dona!... Si es molt senzill!
Veurás... l' Iglesia es aixó.

(Lo camp).

aquest arbre es mossén Comas,
no! aquest altre, qu' es mes gros.

(Va fent tot lo que diu).

Nosaltres dos nos possém

tú aquí y jo á n' aquet cantó...

dom la má... ¿veus? s' está un rato.

*(Pren la má á Rosa y devant del
arbre se posan com si 's cas-
sesin).*

Su, su, su... las oracións...

*(Lo su, su, su, imitant lo reso mur-
murant).*

jo 't dono una apretadeta...

ROSA ¡Ay! (*Retirant la mà*).

ISI. Y ja estém; ves si es poch.

ROSA Y 'ls que miran?

ISI. Los que miran,

s' están allí mudats tots,

y mirant al nuvi, pensan:

Ah, pilló! quin pom de flors!...

no tens mal gust... y l' enveja

se 'ls menja fins lo color.

(*Pausa, miradas*).

Are 'm sembla que 'l teu pare

ja 'ns deurá deixá anar sols.

Anirém á la Riera...

ROSA Y á la ermita.

ISI. Y á la font...

pero cuidado á abocarte

á n' al marge del Bintró.

ROSA Quins passeigs!...

ISI. Y quins buleyos!

Y sempre juntets tot dos...

Ah! ja sabrás fer brasset?

Es molt fácil... té; es aixó...

(*Li fá fer brasset y dona una volta
ab ella per l' escena*).

com á sarao cuan descansas.

Ah! y cuand tinguém...

ROSA Qué?

ISI. Xicots...

Es dir, 'l primer será noya.

ROSA Totas justas!... vull un noy

per poderli posá Isidro.

ISI. Noya, y Rosa!

ROSA No senyor!

ISI. Aixó sí que no t' ho passo!

será noya, y s' acabó!

ROSA (*Escarnintlo*).

Una noya! Donchs no guanyas.

Un noy!

ISI. No cedeixas?

ROSA No!

- ISI. Donchs no 'm caso!
(De repent).
- ROSA Donchs no 't casis.
- ISI. Y aquí queda desfet tot.
(Se giran d' esquena y quedan un moment callats).

ESCENA XV

Dits é ISABEL

- ISA. Roseta, filla, 's fá tart...
 Ja hi ha gent... Bó, qu' es aixó?
(Perque 'ls veu enfadats).
- ISI. Ja no 'ns casém.
- ISA. *(Ab broma).*
 ¡Malvinatje!
 Y donsas?
- ROSA No 'ns casém, no.
- ISA. Y, per qué?
- ISI. Per... cosas nostras.
- ROSA Per cosas d' ell.
- ISI. D' ella.
- ISA. Bó!
- ISI. Y are..' valdament se perdin
 los convidats y 'l Rector...
- ROSA Y jo... encara que s' hi empenyin
 vosté y 'l pare y tothom...
(Tocan quarts en un rellotje un xich lluny).
- ISA. Tres quarts d' onze ja.
- ROSA *(Olvidantse de tot).*
- ROSA Ay Deu meu!

- Jo tinch de mudarme...
- ISI. *(Lo matcix y ab igual precipitació).*
- Y jo!...
- ROSA Vingui, vingui.
(Emportantsen á Isabel).
- ISI. *(També anantsen).*
Hasta la vista!
(Se 'n van mes ella á la porta y ell al fondo se quedan aturats fins que Isidro diu).
- No, no! ha estat mentida alló.
(S' acostan).
- Casemnos, y sent felissos,
si no es noya será noy!
(Se 'n van, y diu desde el fondo).
- Tú!... 'l sí que 's senti.
- ISA. Depressa!
- ROSA Tú, que no tardeu.
(Desde la porta).
- ISI. *(Tirantli un petó).*
Adiós!
(Se 'n van cada hui pel cantó indicat).

ESCENA XVI

BIEL, MEDÍ ab pantalón y ermilla blanca, levita negra y barret de jipijapa y demostren curiositat

- BIEL Vosté á mí 'm vol comprometer'
Ja li dich que per vuy, no!
- MEDÍ No mes dirme ahont puch trobarlo.

- BIEL Ca! res de trobarlo en lloch.
- MEDÍ Mes, ¿per qué no se 'l pot veurer?
- BIEL Oh, fill!... no estich per cansóns;
si m'acompanya...
- MEDÍ (*Sempre mirant per l'escena*).
Aném, home.
- BIEL Pel camí li diré tot,
pero que no 'm comprometi.
- MEDÍ Home, bé, no tingueu por.
- BIEL (*Emprenent la marcha y comensant
la relació*).
'L demés, avuy es día
de treballs y de funció...
(*Desapareixan los dos. Biel al des-
apareixer, figura que segueix
enrahonant; lo públich deu com-
pendrer que Biel entera de la
boda á Medí. Tota la escena
anterior deu ser portada molt
rápidament, y feta desde el fon-
do y no adelantantse en el pros-
ceni, com si fos una aturada en
lo camí qu' els dos segueixen...
Es dir que la figura de Medí
deu passar com una sombra
devant del públich*).

ESCENA XVII

PERE, ANTON, alguns convidats; després Jaume mudat

- PERE Surtím, surtím aquí fora
que parlarém un ratet.
- ANTON Sí, porque 'l negoci aquet,
lo qu' es dir, n' hi há per un hora.

- PERE Aquell no sé que está fent,
mirant tot un munt de títols.
- ANTON Bé, sí; deuenh sé 'ls capítols.
- PERE Sabs que no hi ha heretament.
- ANTON Lo qu' es dir; quin disbarat!
- PERE Diu que 'l nuvi no 'n vol fer.
- ANTON Has vist are quin paper?
Y en Magí s' hi ha conformat?
- PERE Com que 'l nuvi es bon bussí...
- ANTON Pero si no s' ha vist may...
- PERE Donchs ara ho veus. Aixó ray!
- ANTON No sé, no sé... Lo qu' es dir...
com pensa are aquest minyó.
Vejam! avuy per demá
qui sap lo que pot passar...
y ab capítols no hi ha por.
- PERE Home, 'l pas meu ho declara.
Eram set germans.
- ANTON Caram!
- PERE Tot plegat un día... *pam!*
- ANTON Que vols dir?
- PERE Que 's mort lo pare.
Busquém, no hi ha testament.
Los altres sis... desseguida...
ja ho crech... aquí hi ha la vida!
á partir prompte y corrent!
Pero... jo... quiet, m' enteneu?
y cuan va ser l' hora, salto,
los trech los capítols... y alto!
qu' á n' aquí jo soch l' hereu.
Si capítols no fá avans
lo pare, com los vá fer,
me quedo... al mitj del carrer
com los altres sis germans.
- JAU. Qu' es aixó tan animat?
- ANTON Hola, Jaume! Aquí tractabam
d' heretaments, y parlabam...
- PERE Deyam que 's un disbarat
que 'l nuvi no n' hagi fet.
- JAU. No n' ha fet...
- ANTON Aixó 'l que 'ns xoca.
- JAU. Perque no es ell cap tanoca,

ni cap tou, ni cap ximplet;
 que aixó de donarho tot
 á un que encare es per l' aire,
 lo que 's sabi, no 'n fá gaire,
 lo que fá es molt caramot.

PERE Donchs com se sab qui es l' hereu?

JAU. No se sab... quin mal tan gros!
 Ja 's coneix que ho sou tots dos.

PERE Ni may!

JAU. Donchs perque ho preneu!

ANTON Lo que 's dir... sempre caborias...

PERE Y sempre enredos y rahóns...

ANTON Lo qu' es dí, y sempre cansóns.

PERE Y sempre cuentos é historias.

JAU. (*Irónich*).

Sí; y avuy cobra aquet sens,
 y demá arreplega 'l blat,
 cobra 'l ví demá passat,
 y l' altre 'ls arrendaments.
 Y estigat tot l' any cobrant,
 y fes vida de burgés,
 menjar, beure y no fer res,
 y á cassar de tan en tan...
 Teníu rahó... es una vida,
 que no 's deu podé aguantar!
 Creyeume, deixeula estar;
 quedeus ab una partida,
 com fá l' extern, fill menor
 y 'm deixeu totas las altres,
 que jo, perque sou vosaltres,
 vos faré aquet gran favor.

PERE Que 'n sou de plaga!

ANTON Ja, ja!

(*Se sentan á alguna distancia, tiros
 y crits d' alegría que 's van
 acostant*).

JAU. Hola! ja tením aquí
 al nuvi. (*Cridant*).

Magí! Magí!

Au! que 'ns venen á buscar.

- ISA. May n' había sigut tan!
Donchs rumbeja la hermosura,
que essent felís, bé 's rumbeja,
(Me sembla que tinch enveja
de tanta y tan gran ventura).
- ISI. A arreglar la professó!
(A Rosa).
Tu pujas á la somera...
(*Ho vá arreglant de la manera que
diu*).
- los convidats al darrera...
y tu, Pera, de gastador.
(*Lo coloca ab los mossos devant de
la mula*).
- MA. Cuan volgueu!
Alsa! tu manas.
Donchs en marxa y gran descarga,
y broma y gatzara llarga,
y repicar las campanas.
(*Rosa puja á la mula. Tots van á
posarse en marxa cuan Biel
diu*).
- BIEL ¡Alto!
(*Tothom para*).
- ISI. ¡Qué!...
(*Impacient*).
- MA. Que no está á punt?
BIEL Que os tinch de du un convidat,
que no hi nabíau contat.
(*Vá á un bastidor y presenta á Me-
dí. Asombro general. Isabel de-
mostra sorpresa dolorosa. Isi-
dro de prompte, alegría, des-
prés sorpresa: Magí disgust,
Jaume por, y mira á Magí.
Rosa sorpresa: tots los altres
curiositat, perque no saben qui
es en Medí*).

- ME. (*Sortint com qui espera produhir alegria.*)
Aixó es arribá á bon punt.
- ISA. ¡Deu meu!
(*Al véurel.*)
- ME. (*Se queda també confús al veurer á Isabel.*)
¡Ah!
- ISI. ¡Quin impensat!
- JAU. Temo...
(*Baix á Magí.*)
- MA. Baixa, baixa, Rosa.
(*Fá baixar á Rosa de la mula y se l' emporta ab ell dient á Isidro.*)
Noy, aixó ja es altra cosa.
No hi ha res de lo parlat!
- ROSA Pare!
(*Ab crit de dolor.*)
- ISI. (*També ab dolor.*)
Magí!
- JAU. (*A Magí.*)
¿Qué vols fer?
(*Magí indica que no hi ha mes.*)
- ISI. Me la roban!
- ROSA (*Tirantse als brassos de Jaume.*)
Onclo!
- JAU. Oh!
- D. RA. Francament...
(*A Anton que 'l té al costat.*)
- ANTON (*A D. Rafel.*)
Lo qu' es dir jo...
- ISI. (*A Jaume desesperat.*)
Qué faig are?
- JAU. Fill, no ho sé!

ACTE SEGÓN

La mateixa decoració

ESCENA PRIMERA

ISABEL, á la dreta sentada prop de la parra, pensativa y trisia. ISIDRO á la esquerra. també trist y pensatiu, sentat al peu d' un arbre. BIEL, MOSSO primer y MOSSOS, surten pel fondo dreta, ab escopetas y portan un llop mort.

BIEL   Au, minyons!... sembla que al últim hi ha caigut lo malahit.

MOS. I.   Y que puch dir que 'l meu tiro l' ha encertat de mitj á mitj.

BIEL   Oh, cá! qui l' ha mort soch jo.

MOS. I.   Sempre vols ser tu 'l que aqui...

BIEL   Com tinch millor punteria...

MOS. I.   *(Rient ab los demés).*

Ah! si.

BIEL   No veus que he servit?

MOS. I. Quant?

BIEL Home, 'l seixanta set
que vaig aná ab en Baldrich.
(*Mirantse lo llop*).

Pillo, que n' ha fet de mal.

MOS. I. Si-n' ha fet!... ja 't dich que si!

BIEL Preguntaho á la massia
d' en Manso, que ab una nit
se 'ls va cruspí un moltó crú,
los va fer borni un cunill,
y va deixá estés lo gos,
que á la cuenta 'l va embestí,
deixant á la pobre gossa,
viuda y criant, ab sis fills.

MOS. I. Ja s' había passat amo.
de tot lo voltant.

BIEL Ah, si!
y que 'n sentint ell l' olor
ni ab los mandrons, ni ab mastins
ni ab res del mon l' espantabas.

(*Veyent á Isidro*).

Ay!

MOS. I. Qué?

BIEL Mira qui hi ha aquí.
No cridém... au! á lligarli
las potas ab un cordill.

(*Los mossos ho fan*).

Veus? ara jo estich mes tou
ab aquest llop, que ab deu mil...
Y aixó que no estich de *filis*.

MOS. I. Hola!

BIEL Es clar que no hi estich
després de tota la broma
que hi varem tenir aquí...
Pero, ey! no 'm comprometeu!
jo á vosaltres vos ho dich.

(*Indicant á Isidro*).

Miréusel! Pobre xicot!
desd' ahi que 'l tinch aixís.

- MOS. I. *(Senyalant á Isabel).*
La senyora, jo voldria;
saber perque...
- BIEL Es molt sencill
pero muxoni!
- MOS. I. Home parla!
- BIEL *(Baix).*
Per la Roseta.
- MOS. I. Vols dir?
- BIEL Que 't creus que son poch amichs?
Si cuant se 'n vá algún istiu
fins s' escriuen cartas.
- MOS. I. *(Convensut).*
Vaja!
- BIEL Y ab sello y tot; jo ho he vist.
- MOS. I. *(Veyent que 'ls demés han lligat las
potas al llop).*
Ja está aixó!
- BIEL Donchs á penjarlo...
vosaltres dos... au, veniu.
*(Lo posan atravessat per las potas
en un bastó, y se 'l posan dos á
la espatlla).*
qu' entre l' una casa y l' altre
de las que per vuy seguím,
á lo menos d' aquí al vespre
fem quatre duros ó cinch.
A comensar per la riera
y després aném venint.
(Se 'n van pel fondo).

ESCENA II

ISABEL, ISIDRO

*(Cada hu en son cantó y preocupat
en son pensament).*

ISI. Si no 'm puch mourer d' aquí!

- Sí, ficso en aquella porta
fins ma esperansa ja morta
reviurá vehentla sortir!
- ISA. Ab un moment olvidá
l' efecte que ma presencia,
al tornar ell de sa ausencia
de prompte li vá causar!
- ISI. Aixís robármela á mí!
- ISA. Ni una paraula després!
- ISI. Qui 'ns ha vist, y qui 'ns vegés!
- ISA. Qui m' ho tenía de dir!...
Així paga 'l sacrifici
de una vida... y fins de un cor!
- ISI. Aixís als peus del amor
posa el mon un precipici!
- ISA. Mentida tot!
- ISI. Tot vilesa!
- ISA. Prou bé 's proba!
- ISI. Massa 's veul
Que valch ja no sent hereu!
- ISA. Que soch ja, no sent marquesa!
Orgullosa aquí 'm veurá.
- ISI. Mes com la recobraré!
- ISA. Impassible á tot seré!
- ISI. Mon amor m' ajudará.
- (Los dos tornan á quedar sentats y pensatius).*

ESCENA III

Dits, JAUME, pel fondo

- JAU. En mal hora es arribat
aquet minyó de sa ausencia,
tant mal ha fet sa presencia,
que mals vents l' haurán portat.

Tothom que ditxa tingué
avuy la desditxa plora,
fins mon cor... ja vell, anyora
la gloria que aquí hi hagué.

*(Veü los dos que están pensatius y
's dirigeix á Isabel.)*

Donya Isabel...

ISA. *(Aixecantse).*

Jaume, qué vols?

JAU. *(Signant la casa).*

Allí la pobreta plora...

ISA. Vaig ab ella.

JAU. Sí senyora.

(Enseyantli á Isidro).

Consolemlos entre 'ls dos!

ESCENA IV

JAUME, ISIDRO

JAU. *(Dirigintse á Isidro y tocantlo per
la espatlla).*

Isidro...

ISI. Jaume!

JAU. Qué fas?

ISI. Res... no ho veyeu? aquí espero.

JAU. Gosant ab ton desespero!

No ho fassis, fill! Que 'n treurás!

ISI. *(Enardintse).*

Que 'n treuré!... Que la tindré!

Si, Jaume, si, será meva!

JAU. Desdixada ilusió teva!

Com podrás...

ISI. La robaré.

JAU. Estás boig.

- ISI. De desd' ahí
 no he reposat un moment
 y per quí he anat corrent
 sense portar cap camí.
 He anat, Jaume, á tots los llochs
 hont jo veurerla solía...
 á la font de la Massía,
 al turó dels quatre Rochs...
 Y com si enténdrem pogués,
 á l' aygua de la cascada
 li deya: Me l' han robada,
 ja no vindré ab ella més!...
 Fugía, y tornaba aquí,
 y 'm semblaba contemplar
 aquell pas que 'm vá matar...
 Jo fret de sorpresa aquí...
 L' hereu de casa callant...
 vos, ple de dolor, com ara...
 y ella seguint al seu pare
 que se la enduya plorant!
- JAU. Pas que pot tenir consol
 si curant ton frenesí
 vcls ara confiar ab mí
 y 'm deixæs fer á mí sol.
- ISI. No, Jaume... res nè traureu.
 No veyeu que sol y vern,
 no soch mes que un fadrí extern
 y en Magí vol un hereu?
 Quan creyent mort al germá,
 ó no sabent d' ell encara,
 vaig tancar los ulls al pare,
 jo hereu únich vaig quedar.
 No era aixó á ningú fe agravi,
 puig mes germans no tenía.
 Sent rich tothom me volía,
 y 'm feyan honrat y sabi.
 Avuy de tot me despren
 lo germá que perdut creyan
 y avuy los que abans me feyan
 sabi y noble y tí y prudent...
 me deixan arreconat...
 perdo mon primer amor...

y jo que sols ab ardor
á mos bens m' he dedicat,
per guanyarme el pá ab ma trassa,
en mitj de tota esta guerra
tindré de cavar la terra,
ó tendré de sentar plassa!
Aixís després de menar
las rendas ab diligencia
hauré preparat la herencia
qu' un altre ara 's vé á menjar.
Aixís, pobre fadrí extern,
perque 'l pare així ho volgué,
tot quan volía perdre,
condemnat á un patí etern.
Aixís viuré sense cor...
aixís viuré desterrat,
y sol y desheredat,
mullant la terra ab mon plor,
mentres que mon germá aquí
tranquil viurá y sense penas...
Com si la sanch de sas venas
no fos la que 'm vá da á mí!
Com si á tots dos lo pit seu
no 'ns gués dat la nostra mare,
y 'l pare... li fos mes pare
perque ha nascut devant meu!
Y com si jo que he cuydat
de mos pares la vellesa,
no meresqués la riquesa
que mereix ell, sent ingrát.
Ay pare! tu que tal dret
li has dat... Si ara 'm veus aquí
cóm te deus arrepentir
de la injusticia qu' has fet!...
Y porque 't sostingui, agrahit,
á ton germá no has parlat?
VI. Viurer jo ab ell, humiliat,
no pot ser, y res li he dit.
Medí, vaig dirli tan prompte
com entrá á casa, ets hereu,
jo ja sé que tot es teu,
y de tot te daré compte.

JAU.

ISI.

Fins demà deixam en pau,
me respongué, y poch després
me vá demanar diners,
y li vaig donar la clau.
Tornaré després aquí,
com á última esperansa.

JAU. Y si 'l que vols no s' alcanza?

ISI. Demà 'm poso jo en camí.

JAU. Y ahont anirás?

ISI. Ma estrella

lo meu pas dirigirá!

*(Se senten per el foro esquerra
riallas).*

JAU. Quin burgit!

ISI. *(Mirant).*

Es mon germá.

(Tornaré á veurerla á n' ella!)

(S' en vá pel fondo).

JAU. *(Mirant com s' en vá).*

Costúm cruel que s' empenya
Catalunya en conservar!...

Bá! anémsen á treballar

que ó si no l' hereu me renya.

ESCENA V

MEDI, seguit de ANTON, PERE, fent molta broma

ANTON Vaya, vaya! Lo qu' es dir,
que diferent has tornat.

PERE Y jo que al veuret de prompte
no 't vaig coneixe!

MEDI Está clar.

Com que pe 'l mon he perdut

aquest aire de babaus,
ni porto la barretina,
ni 'l clatell porto esquilat,
ni vaig com tú, ab aquets brassos,
aixíns tot penjím penjám...

TOTS (Rient).

Ja, ja!...

ANTON Lo que 's dir...

MEDÍ Com diantre

vos habíau de pensar
que tornés fet un senyor.

PERE Y vas tot enmidonat?

MEDÍ (Ensenyant las botas).

Y botinas ab puntera,
eh? per tot día.

ANTON Ja, ja!

MEDÍ Y clenxa al darrera.

PERE (Mirant).

A veurer!

Oy!... porta el clatell planxat.

ANTON Digas que deus portá un gasto!

MEDÍ Que 'm fá á mí 'l gasto? are ray

ab lo qu' he trobat del pare...

Are 'm compraré un caball...

Bé, qué tal?

PERE T' has portat bé.

MEDÍ Donsas tot sovint n' haurás;

avuy sols ha estat pá y beure,

pero os vull doná un dinar...

Quí fuma?

*(S treu la petaca plena de pueros,
y tots n' hi prenen).*

ANTON (Prenentne dos).

'M pendré aquest altre.

PERE Y deu fer mes de sis anys...

MEDÍ Per Nadal vuit... Qui té un misto?

(N' hi donan un, y encen).

ANTON Si 't creyam mort.

MEDÍ Ves que tal!

PERE Quin disgust vas dá á ton pare!

- ANTON Sí, lo que es dir...
- MEDÍ . Ben mirat...
després ja 'm vá saber greu,
pero se 'm vá atravesar
l' idea d' anar á la Habana...
- PERE Pero no has escrit may...
- MEDÍ Es que 'l pare, noys... el pare
se vá portá ab mí molt mal.
Quan vaig arribá á la Habana
li vaig escriurer ben clar...
Necesito cinquanta onsas,
per un negoci molt gran,
que m' hi faré millonari...
Unas compras de cacau,
d' una casa arruinada.
Sabeu que 'm vá contestar?
qu' aquí tot lo que volgués,
pero á la Habana res may.
- ANTON Bé, lo que es dir, perque 'l pobie
te volía al seu costat.
- MEDÍ Ah, sí!... vaig dir ¿així 'm tractas?
Donchs endevant, y mandar.
No t' escrich més, y vaig ferho,
y ja veyeu si he callat.
- PERE Y per qué no t' entornabas?
- MEDÍ Perque á n' aquest lloch tornant
desseguida... (Que soch ximple,
ara 'ls ho anaba á explicar).
Lo cert es que jo 'm pensaba
trobar-me desheretat
quan á Barcelona, 'm trobo
á la Rambla, 'l noy de 'n Laus.
Carat! Mera! Tú per' aquí!
Vaig arribá ab l' Alicant...
Vam passejarnos un rato,
varem entrá á can Cuyás,
y allí 'l xicot vá esplicarme
tot quan passa de pé á pá.
Que 'l pare desde ma ausencia
res había disposat...
que 'l testament que valía
era 'l que vá fe al casars,

que había quedat hereu
per falta jo, el meu germá,
y en fí, que jo presentantme,
ho podía reclamar.

Vaig venir, y tot lo demés
que vá passar, ja se sap.

ANTON Y lo que es dí, en portas gaires
de perruconas?

MEDÍ Ni un clau.

Ja he guanyat pesseta llarga,
pero... veus aquesta má?
Tú no hi veus res...

ANTON Lo qu' es dir...

MEDÍ Donchs aquí al mitj hi ha un forat
y en tenint quartos... xi xist!
se 'n van per qui com un raig.

PERE Ja, ja!... Y que tal per l' Habana?

MEDÍ Per ara tothom passant.

PERE Y tots los d' allí son negres?

MEDÍ Mentida; també hi ha blanchs.

Mira, aquest sombrero n' es;
ves si vols color mes clar.

Lo que té qu' ara ab la guerra
tothom está atribulat.

PERE Diu que sí que hi ha bullanga.

MEDÍ Están revolucionats.

ANTON ¿Tampoch volen á la Reina?

MEDÍ Oh, cá! lo d' allí es mes gran.

Res, que volen treure 'ls negres,
y d' aquí endevant tots blanchs.

Ja m' heu fet torná la set.

Que torném á refrescar?

TOTS Sí, sí!

MEDÍ Donchs apa.

PERE Com vulguis

ANTON Lo qu' es dir jo...

MEDÍ Donchs avant.

Jo pago...

PERE Viva en Medí.

TOTS Viva!

(Rient).

¡Ja, ja, ja, ja!

ESCENA VI

Dits, MAGÍ, D. RAFEL per la dreta

MA. *(Als demés que s' en van rient).*

Alsa, jovent! quina broma!

MEDÍ *(Tornant enrera).*

Au! també esteu convidat.

Y 'l senyor? qu' es amich vostre?

Donsas també hi entrarà.

D. RA. Francament...

MEDÍ Just, ab franquesa.

MA. Noy, tindrás que perdonar...

MEDÍ Alsa, alsa!... veniu, veniu!

MA. Fill, estém molt ocupats.

MEDÍ Vos mateix...

MA. Y com te proba

l' estar per' qui d' ahí ensá?

MEDÍ Trobo moltes cosas novas.

MA. A fe que poch hem mudat.

Densá que tú vas anarten

hem estrenat un altar,

un rectó y una campana

que jo la vaig fer baixar

l' any que 'm varen nombrá arcalde

perque 'm feya mal de cap,

y de nit tocant á vespres

desvetllaba 'ls bestiás.

Se 'ns ha mort 'l papa... 'l nunci

y sense nunci hem quedat

perque ningú en tot lo poble

la trompeta sab tocá.

Hem tet sereno á n' en Quirme,

las doncellas s' han casat,

aquells que 'ls ha arribat l' hora

s' han mort tots del pitjor mal,

hem cambiat de secretari,
 hem posat quatre fanals,
 hem destronat á la Reina
 que 'ns tenia fins á dalt,
 me van fe á mí de la junta,
 varem nombrar diputats,
 y ara estém recullint firmas
 per demanar molt formals
 en una esposició,
 que 'l rey que s' ha de nombrar
 siga persona d' arraigo,
 bon Jan, y de certa edat,
 que no anomeném qui es
 pero que ja s' entendrá.
 Tot aixó, y que jó per ara
 segueixo sens novedat,
 vé á ser tot lo mes notable
 que en lo poble trobarás.

MEDÍ Vos expliqueu com un Cicero.

MA. Cá! no estava preparat.

MEDÍ Y la pubilla?

MA. Afectada;

pero ja li passarà.

MEDÍ Deixeulus casar...

MA. Fill meu,

ara falta lo tractat.

La meva filla es pubilla,

y un bon hereu trobará.

Y ara escolta dos paraulas

avans d' aná á refrescar.

PERE No escolta res!...

TOTS Fora, fora!

MEDÍ Bé, vaja, enlestím aviat.

MA. *(Portant á Medí apart).*

Donchs ja veurás... D. Rafel...

(D. Rafel s' hi acosta).

Que pensas fer tú, vejám?

Te vols manar tu l' hisenda?

MEDÍ Jo no estich per mal de caps.

MA. *(Presentantli á D. Rafel).*

Donchs aquí tens lo senyor...

- D. RA. Francament...
- MA. Que es advocat.
- MEDÍ Senyor Francament se diu?
- D. RA. (*Volguent dir que no l' ha entés*).
Francament...
- MA. Es que es molt franch.
Ell si vols podrà portarho.
- MEDÍ Bueno... donsas... si de cas...
(Fá una cara de sabata).
- D. RA. Quan s' ofereixi...
- MEDÍ Endevant.
- MA. Es un home que 't prometo
que no hi podrás renyir may.
- MEDI Enterats. Vámos encara
hi sou á temps.
- MA. Cá, cá!
- D. RA. Cá!
- MEDÍ Donchs á la vista... Preparen,
á la brecha lliberals!
(*A tots los altres que estaban parlant y corren á agruparse al seu costat*).
Vaja, senyor Francament,
celebro y mandar, ja ho sap.
(*Se 'n vá pel fondo seguit de tots los demés fent broma y rient*).

ESCENA VII

MAGI y D. RAFEL

- MA. (*Agitat*).
Vol dir que are aquell fulano
será á casa?
- D. RA. L' he avisat...
- MA. Donchs correm que no s' escapi,
perque 'l tenim de agafar!
Ab aixó d' aquest esguerro

nos faltará capital,
perque contaba ab lo gendre,
y are ja no hi puch contar.
Ab aixó hem de pendrer mes,
ó el negoci es esguerrat.
Vosté déixim fe á n' á mí
que li agafo tant trempat
uns quants millers de duros
per seguir lo nostre plan.

D. RA. Ell en tenint hipoteca...
Precisament...

MA. Home, es clar.
Totas las que vulgui. Com
las hi trech avans d' un any.
Lo fet es no perdre temps.

D. RA. Aixó.

MA. Perque 'm van parlar
uns coneguts per ficarme
en una gran societat
que vol dur l' aygua del ferro
á totas las capitals,
y en aixó quan s' entra socio
es precis pagá endevant.
Res, á veurer si pesquém
tot lo que 'ns podrá faltar
y embestim... ja he amanit
tots los papers per si acás.
Que vé?

D. RA. Aném.

MA. Jo 'l vull fer rich,
y mal quan m' ho poso al cap.
(*Se 'n van pel fondo*).

ESCENA VIII

ISABEL y ROSA

ROSA Ahont aném?

ISA. No vols venir?

ROSA Allí estava jo tant bé!

- ISA. Aire y llum ara 't convé...
Vina filla, vina ab mí.
- ROSA Si de la meva tristesa
la soletat es consol...
per qué treurerm d' ella vol,
per un burgit qu' are 'm pesa?
- ISA. Perque fals jo considero
aquest consol qu' has buscat,
que 'l goig de la soletat
sempre acaba en desespero.
Mes consol en ton dolor
podrás trobar buscantlo ara
pe 'l camp que igualment ampara
l' alegría y la tristor.
Per xó 't dich que ton pesar,
ja que ningú ha d' estranyarlo,
deus sens reserva mostrarlo,
y no ab ell sola plorar...
perque si 'l que bé 's dilata
pot ser dolor amainat,
aquell que viu concentrat,
Roseta, es dolor que mata.
- ROSA No puch jo sentir aixís!
que 'm fá que en mon dolor fer,
me consoli el mon enter...
si ab ell sol puch ser felís!...
Que 'm fá si ja no hi ha flor,
ni cel blau, ni corrent clara,
que 'm torni lo que perdo ara
mon primer y dols amor!...
Quin consol pot lo camp bell,
ab totas sas hermosuras
donar á mas desventuras...
si no me 'l donará á 'n ell?
Per ço vull sola plorar,
sens que 'l mon vegi mon plor
y per ço en ma cambra jo
amanyago mon pesar...
perque si 'l que bé 's dilata
es dolor que 's pot curar,
jo aquell altre vull buscar,
que perque no 's cura mata.

ISA. Mal de ta estrella al rigor
 pots demaná, aixís, mudansa
 perque mata sa esperansa
 qui don vida á son dolor.
 Ditzós qui, encar que pateixi
 com tú, en lo cor de goig fret
 encara conserva el dret
 de que 'l mon lo compadeixi.
 Y ¡ay! d' aquell que en lo mon
 sent que sas penas plorant,
 sas llágrimas pesan tant
 que li fan abaixá 'l front.
 Penas hi ha que pot ser
 tornan á dur la dulsura...
 Penas qu' ab la desventura
 vergonya causan també.
 Per ço si dels que s' olvidan
 es lo dolor qu' ara sents,
 fuig dels altres que inclements
 ja sabs que á la mort convidan...
 Conta al mon donchs ton dolor
 y no vulguis may probar
 lo torment de devorar
 llágrimas de fel... (com jo)!

ROSA Si estimo tant l' amor seu!
 Si es tant lo que jo esperaba!
 Si la ditxa que 'm cegaba
 tant suptat cambiá 'l fat meu,
 que al sortir perque las ploria,
 encara varen mullar
 las llágrimas del pesar
 la sonrisa de ma gloria.
 No l' ha vist?

ISA. Sí; apesarat
 vé á buscar lo consell meu.

ROSA Ditzosa vosté que 'l veu.

ISA. De veurel tú ja has deixat?

ROSA Perque 'l pare ho vol així,
 y á mí sols me toca creurer.
 Ara jo 'l voldría veurer
 com joyosa 'l veyá ahí!
 Ara que 'l bé ja he perdut

de veurel á totas horas!...

Ah!

(Es aquest crit veyent á Isidro que surt pel fondo: ella plena de espant, com per trobar una felicitat que la fa tremolar, s' agafa ab Isabel).

ESCENA IX

Ditas, ISIDRO

ISI. *(Que surt ab pas lent y trist: al veurer á Rosa se reanima, demostra gran felicitat, y precipitantse cap á ella diu).*

'L cor m' ha dit que aquí foras,
y 'l cor cap aquí m' ha dut!

(Rosa queda com anonadada: Isabel l' abraça com protegintla. Pausa, després de la cual diu Isidro á Isabel).

Déiximihi parlar!

ISA. Potser

jugá ab foch ara 'm demanas...
si ja sabs que han de ser vanas
tas paraulas... Que vols fer?

ISI. Y si un mot d' amor tot sol,
qu' escolti jo de sos llabis,
ha de calmar mos agravis,
per qué 'm priva aquest consol?

ISA. *(Te rahó, que en negre día,
quant tot es sombra y tristor
se beneneix lo resplandor,
de un sol raig que 'l sol envía).*

Perque aixís ton mal temperis
te dono lo que pretens.
Me 'n vaig donchs... aquí la tens.
Plora!... no la desesperis.

(Se 'n vá per la esquerra).

ESCENA X

ROSA, ISIDRO

*(Moment de pausa, durant la cual
los dos se quedan pensatius, se
miran ab dolor).*

ISI. Roseta!

ROSA Isidro!

ISI. Ja ho veus!

ROSA Sí!... per sempre nos separan!

ISI. Y ni 'ls meus afanys reparan,
ni volan repará 'ls teus!

ROSA Ploras!

ISI. Si t' estimo tant!

¿No veus la sort inclement,
rompent nostre casament,
quan l' estabam ja acabant?

(Ab resolució).

¿Quin dret té pera matar
dos ánimas enllassadas?

ROSA *(Per la resolució ab que ha parlat
Isidro).*

Que vols fer!...

ISI. Las emboscadas
de nostre sort desafiar...

Roseta, 'ns podrém salvar.

ROSA Tens una esperansa?

ISI. Sí.

- ROSA Benhaja si 'ns salva al fill!
 ISI. Y per sempre á mí t' entrega!
 ROSA (Anhelant).
 Y tú hi tens fe!
 ISI. Y tinch fe cega!
 ROSA Digas donsas...
 ISI. Fugí ab mí.
*(Pausa. Rosa cau de sa exaltació. Isidro espera resolt sa res-
 posta).*
 ROSA Per qué 'm donas esperansa
 si la que tens es mentida!
 ISI. Adeu, donchs!...
 ROSA Isidro!
 ISI. Adeu!
 Me 'n vaig lluny d' aquí á olvidarte
 y al fat que de tu m' aparta
 cedeixo ja 'l valor meu!
 ROSA Te 'n vas!...
 ISI. Sí... lluny de prop teu!
 ROSA Deu meu! forsas ans no moria!
 ISI. Si algún jorn miras la historia
 d' aquet cor... no 'l compadeixis.
(Va per anarsen. Rosa 'l detura).
 ROSA Esperat!... que ans de que 'm deixis,
 te vull doná una memoria!
*(Despenja una gabieta ab un aucell
 dintre que estarà penjada bas-
 tant baixa perque Rosa hi arri-
 bi sens esforços, á la finestra
 baixa de la dreta).*
 Mira... una tarde d' estiu,
 á l' hora que 'l sol declina,
 de dalt de tot d' una alsina
 tú 'm vares abastá un niu.
 Jo en est petit tant jolíu
 no se per qué... ab tendre cor,
 l' imatge del nostre amor
 he vist desde el día aquell...
 Ton recort jo he vist en ell:

guardal tú com meu recort.

(Li dona la gabia).

ISI. No 'l vull!... Si de pler las horas,
recorda aquí presoner,
quan tu matas lo meu pler,
per qué recorts m' atesoras?
Pobre petit, que aquí ploras
ta perduda llibertat,
si aquí pres, sempre has guardat
lo recort del nostre amor...
puig ja ha volat lo recort
vola, com ell ha volat!

*(Obrint la gabia deixa anar
l' aucell).*

ROSA Ay! aixís llansas sens por
lo que 't podia restar!

(Li pren la gabia).

ISI. *(Distret seguint lo vol del aucell
que el director cuidarà de que
desapareixi y de que no fugi
cap al publich).*

Qui sap ahont irà á parar!

Qui sap ahont pararé jo!

(Vá per anarsen y 's deté).

Adeu!... (Y la perdo? No!)

Tornaré á veuret de nou...

ROSA *(Comprenent que es per insistí per-
que fugi).*

No, Isidro!

ISI. Per si 't con mou
lo que vull tornarte á dir...
vindré á veurer ans de partir,
si com dius... m' estimas prou!

ESCENA XI

Dits, ISABEL, JAUME, pel fondo

JAU. *(Detenint á Isidro que se 'n vá).*
L' ha vista!

ISA. *(Acostantse á Rosa).*

- Plorant encara!
- ISI. Com que demá... si Deu vol...
penso anarmen d' aquí 'l poble,
per campármela pe 'l mon...
vaig, pe 'l tems qu' haig d' estar fora
despedintme de tothom...
y en lo moment que arribavau
nos despedíam los dos,
ab aixó, ja que ara 'ls deixo
quédintse ditxosos tots...
Cualsevol cosa... disposin.
Y... adeu siau!
- JAU. (¡Pobre minyó!)
- ROSA (*Tornant la gabia á la finestra
ahont estava penjada*).
Ah, sí!.. miri... aquí la penjo
ja que ell ingrat res me vol!
L' aucellet que hi falta dintre
no amainará ma ilusió...
no 'm penso jo que tinch vida
y aquí dintre hi falta 'l cor!
- ISA. Sí! y si deixas sempre oberta
la finestra en ta ilusió
tal volta algún día torni,
que pot tornar, puig no es mort.
- ISI. Y sabeu en Medí ahont es?
- JAU. L' he vist...
- ISI. Donchs digueume ahont.
- JAU. Si no m' erro ara al café
deu ser ab altres minyóns.
- ISI. Donchs vaig...
(*Riallas dintre*).
- JAU. Crech que aquí venen
y á fe de prou bon humor.
- ISA. (*Vull cumplir sempre sent digne*).
- JAU. (*Que ha mirat pel fondo*).
Sí qu' es ell.
- ISI. Me quedo donchs.

ESCENA XII

Dits, MEDI, ANTON

MEDI *(Tot sortint pel fondo).*

Aquella sota malehida!

ANTON Bé! quina!... lo qu' es dir jo...

MEDI Que m' heu fet. ¡Ah!

*(Veyent á Isabel al mateix temps
que 'ls demés que están en esce-
na. Se para de repent y dissi-
mulant diu á Anton y als altres)*

Fesme veurer
alguna cosa pe 'l bosch.

ANTON *(Aturrullat).*

Com...

MEDI Pe 'l bosch... senyalam home...

ANTON Si no hi ha res...

MEDI *(Cremat dantli una empenta, mes
sempre baix).*

Hi há un talós!

Per servirla.

ISA. *(Ara 'm saluda).*

MEDI En demés, res; aquí tots...

ISI. Te voldria parlar un rato.

MEDI Bé, en ben sopat.

ISI. Si ara fos,
com es cosa que 'm du pressa
me farías molt favor.

MEDI Com vulguis donchs.

JAU. A aquesta hora

(A Rosa).

ja 't pot fer mal la frescor.

(A Isabel).

- L'acompanya?
- ISA. Sí.
- MEDÍ (Respiro).
- ISI. *(Baix á Rosa quan aquesta vá per anarsen).*
- Tornaré aquí en sent ben fosch.
- ROSA *(A Isidro).*
- No vinguis.
- MEDÍ Fins á després.
- (Al girarse per dirho 's troba de cara ab Isabel).*
- Ay!
- JAU. No t'espantis per ço,
qu'encara que saps que 's noble,
no té orgull per res del mon.
Ja li pots dí alguna cosa...
*(Veyent que l'embaras de Medí au-
menta).*
- Ja, ja, ja! Está tot confós!
- ISA. *(Irónica).*
- Es que segons puch entendre,
lo senyó 'm té mitja por.
- MEDÍ *(Diu mitja!)*
- ISA. Y sense motiu,
perque aquí 'm parlo ab tothom
qui sia persona... honrada.
*(Se 'n vá, y al seguirla, Isidro á
Rosa li diu).*
- ISI. Te esperaré.
- ROSA *(Deu piadós!)*
- ISI. Vull provar avans de anarmen
si, com dius, m'estimas prou!
*(Entren en la casa Rosa, Isabel y
Jaume).*
- JAU. *(Tot anantsen).*
- (Me sembla qu'aquet saludo
ha dut segona intenció!)*

ESCENA XIII

ISIDRO, MEDI

MEDI Digas, xich, digas. Que hi há?
 ISI. Ja saps tú que 'l nostre pare
 sols un cop ha disposat,
 y que aixó ho vá fe al casarse,
 ab la mare; vá manar,
 que 'l primer fill que tinguessen
 quedés com hereu nombrat,
 de modo, que avans de naixer
 tú ja eras l' amo.

MEDI Endevant.

ISI. S' afagí, com s' acostuma,
 que fos jo hereu, si de cas
 tú no ho fosses, y ja 't consta
 qu' aquet cas se presentá.
 Morí el pare, y jo buscante
 ni un sol recó vaig deixar;
 tothom te creya perdut,
 vaig consultar advocats
 y 'm van dir que de la herencia
 me podia encarregar.
 La herencia estava molt mala,
 plets, empenyos, deutes grans...
 si 't vull dir lo que valia,
 no 't diré cap disbarat
 si 't dich que tot no pujaba
 sis mil lliuras pe 'l mes alt.
 Jo ab cuidado y bons concells
 ho he anat tot desempenyant,
 he guanyat los plets pendants,
 he redimit los censals,
 y he deixat en fí, la casa,
 que es la millor del voltant.

Los boscos podrás tallarloc
 si vols aquet mateix any,
 no tens un sol pam de terra
 que no 't dongui resultats,
 tots los parcers son personas
 que may se t' atrassarán.
 T' he comprat ab los estalvis,
 dugas vinyas y dos prats,
 he afegit dos plomas d' aygua
 á las que hi há als fruitarás,
 de bestia 'n trobas lo doble,
 los censos tots s' han cobrat
 y á n' aquell calaix que s' obra
 ab la clau que 't vaig donar
 hi trobarás cinch mil duros
 de la cullita del any.

Tot aixó... t' ho entrego jo ara,
 segons me toca... y en paus.
 Lo dret no te 'l vull per ara...

MEDÍ

Bé, pe 'l dret hem de mirar
 lo que vá deixar lo pare,
 no lo qu' ara dius que val...

ISI.

Sí... no arriba á tres mil lliuras.
 Y ara... adeu, que jo me 'n vaig,
 de matinada, á trench d' auba...

MEDÍ

Quedat, home, trevallant,
 ó fentne de majordom,
 aquí sempre tindrás pá.

ISI.

Estich decidit.

MEDÍ

Pero
 y la falta que 'm farás?

ISI.

No vull rosegar 'ls ossos
 tenint privada la carn.
 Me 'n vaig demá; d' allí ahont sigui
 t' escriuré de tant en tant.
 Adeu, y sigas ditxós...

MEDÍ

Adeu...

ISI.

Mes que ton germá.

(*Se 'n vá*).

ESCENA XV

MEDI

MEDI *(Després de pensar un moment).*

Si l' entés d' una paraula
que 'm penjin... Aquí m' ha parlat
de censos, de plets, d' empenyos...
Bé, aixó encara, ja ho veig clar,
de parcers... vinyas... y boscos...
que... ja ho veig, es lo que val.

Ara vetaquí una cosa
que no m' hi havia ficsat;
tot aixó té de cuidar-se,
tot aixó 's té de portar,
y... francament, serán cosas
que no hi entendré res may.
Tenir tractes ab pagesos,
y cridarhi, y disputar,
y passar comptes y correr
cada punt las propietats...
tot aixó es una musica,
que no s' ha fet per mí... Bá!

Jo 'm pensaba que tót era
aná y estirá 'l calaix,
y veig qu' ara 'm cau á sobre
un aixam de mal de caps!...
Çá! jo tinch altres projectes,
y no m' hi podré ocupar.
Jo estarme aquí per tot viurer?
A Barcelona m' en vaig!
Ne tinch... mes sabré gastarlos.
Tinch llibertad radical!...

*(Asaltat de repent d' una idea, diri-
geix sa vista á la casa de la
esquerra).*

Oh!... Llibertat, si senyor!...
 Perque... Vaja, s' ha acabat!...
 Soch llibre, y no hi há tu tía.
 Tot alló vá passá avans.

(*Pausa, meditació*).

Lo ditxo! ara tots som llibres,
 y no hi pot haber esclaus!

(*Se 'n vá*).

ESCENA XVI

MAGI, D. RAFEL, després JAUME

MA. (*Content*).

Ah! que me 'n diu de la trassa,
 ab que l' he engatusat?

D. RA. Justament..

MA. Ja hem conquistat,
 com aquell que diu, la plassa.
 Ab lo capital qu' hem pres,
 ben portat, com vosté sab,
 ab vuit días som á cap,
 fem lo cop...té! ja m' entés!

JAU. (*Surt per la dreta y 's queda sota la
 parra escoltant*).

(Escoltem lo que dirán
 perque 'n Magí no 'm fá goig.
 Quan á una casa hi ha un boig
 se 'l té d' estar vigilant).

MA. Vosté ja ha sentit lo pacte
 ab que 'l diner s' assegura.
 Demá firmém la escriptura,
 me dona 'ls diners al acte,
 jo en cambi de lo pactat
 li hipoteco tots los bens.

- D. RA. Francament...
- JAU. (Ab francaments
me 'l deixarà arruinat).
- MA. Ell en cambi 'm deixa al fí
la meytat del seu valor.
Es dreta lley?
- D. RA. Sí, senyor.
- MA. Donchs vosté ara entra aquí
en aquest cuarto de baix,
y examina ab detenció
los titols y tot aixó
que 'ls trobará en lo calaix;
y si ho troba tot corrent
y que hi há lo necesari,
demá mateix fá 'l notari
la escriptura.
- D. RA. Exactament.
- JAU. (S' ha venut fins lo judici!)
- D. RA. M' espera aquí?
- MA. No m' aparto.
- JAU. (*Adelantantse á Magí*).
Ja has encarregat lo cuarto
per si decás! al hospici?
- MA. (*A D. Rafel*).
Vagi, vagi!
- D. RA. (*Tot anantsen y descubrint malicia*)
(Si s' acaba
l' usuré 'm fá 'l sis per cent).
- MA. (*Perque Jaume l' agafa pel bras per
parlarli*).
Déixam estar!...
- D. RA. (*Recobrant son possat y girantse*).
Francament...
Me pensaba que 'm cridava.
- JAU. (*A Magí*).
Vina aquí.
- MA. Deixam en pau!
(*Recordantse, á D. Rafel*).
Ay, tingui.

D. RA.   (*Tornant desde la porta*).

Qué?

MA.   (*Dantli una gran clau*).

La clau es;
que jo 'l cuarto dels papers
sempre 'l tinch tancat ab clau.

(*D. Rafel pren la clau y entra á la dreta*).

ESCENA XVII

MAGI, JAUME

JAU.   Quan per son descuit notori
una casa se 'n vá al cel,
los que hi están en cas tan cruel,
saps ahont van? al purgatori.

MA.   Que vols dir!

JAU.   Saps que vull dir?

Qu' ara aquí parlarte vull
de ta locura d' avuy
y de ta crueltat d' ahir.
Perque una y altre perilla,
segons mon afecte veu,
que robin lo descans teu
y la ditxa de ta filla.

MA.   Si 't pensas que ab predicots,
que ja 'm tenen fins aquí...
ara 'm tens de convertir,
germá meu, ja es fet á tots.

JAU.   Ahí ab cor que no 'l té un pare
preocupat ó ambiciós...
vas rompre un llas amorós
que llágrimas costa encara.
Avuy aquí de tristesa

vas á donar horas llargas,
 sas llágrimas mes amargas
 condemnantla á la pobresa...
 Y jo, que veig tot lo mal
 que vas fer, y que estás fent,
 jo que veig que vas duhent
 ton carro pel pedregal,
 vinch á cridarte molt fort,
 contra l' afany que t' humilla,
 Magí, que tens una filla
 y aquesta filla té cor.

MA. Y jo no vull aguantar
 renys de tú ni de ningú.

JAU. No 't renyo...

MA. Quín dret tens tú
 per venirme á contrariar?

JAU. Tinch lo dret que puch tenir,
 perque es dret que tothom té;
 per tení 'l dret de fer bé
 no 's té de sé hereu, Magí.
 Dret al que tú ab vá t' amparas,
 puig del ánima naixent,
 la herencia del sentiment
 la dona 'l cor y no 'ls pares.
 De la codicia la set
 per çó ara á apagar vaig,
 y per çó 't dich que si ho faig
 es perque á ferlo tinch dret.
 ¿Per qué 't vols empenyá 'ls bens
 si no 'n tens necessitat?

No siguis desatentat
 que 'n tens prou ab lo que tens,
 y ja que ab lo teu, felís
 pot ser sempre la Roseta,
 déixala casar... pobreta!
 concedeixli 'l teu permís.
 Mira que si veu ta filla
 la causa del seu patir,
 prou li faràs malehir
 l' hora en que l' has fet pubilla.
 Mira que 'm fá menys horror,
 perque es menys empedernit

- qui fereix en mitj del pit
que qui fereix en lo cor.
Tu ets son pare, Magí... y creu
que acabarás son patir.
- MA. La pubilla de 'n Martí
s' ha de casá ab un hereu.
Ja saps que aquesta es la lley.
Si plora li passarà,
jo la portaré á ballar...
- JAU. Y aixís creus darli remey?
- MA. La duré á festas majors,
fins á ciutat, si convé,
y vestits li compraré
y joyas y mocadors...
- JAU. ¿Y com galas li vols dar
si per fer sa sort mes trista
ara 't veig aquí, á ma vista
que la vas á arruiná?
¿Si demá á un usurer
entregas ja ta riquesa
y reduit á la pobresa
demá mateix te veuré?
¿No es vritat que no ho farás?
- MA. Sí, home!
- JAU. Pensa en ta filla!
- MA. Si 't dich que aquí res périlla,
si mes rica la veurás.
- (Acostantse á la finestra baixa y
parlant ab D. Rafel).*
- D. Rafel, ja mira aixó?
bé, bé! si no acaba encara...
- JAU. T' ho demano en nom del pare!
- MA. Y jo 't contesto que no!
- JAU. Mira que á la ruina vas.
- MA. Donsas, vull arruinar-me,
soch l' amo, y ves de deixarme.
- JAU. Donchs, no t' arruinarás!
Jo estimo com segon pare
á la teva filla.
- MA. Y bé.
- JAU. Y 'l dot li conservaré

que tú vols robarli ara.
 Ja que tú la fas plorar,
 son oncle, que aquí vigila,
 vol que al menys plori tranquila.
 No vull que vagi á captar!
 Y cóm podrás tu...

MA.

JAU.

No ho sé,
 pero 'l cor me dictará
 un medi... D' aquí á demá,
 t' ho prometo, 'l trobaré...

(Se 'n vá pel fondo).

ESCENA XVIII

MAGI, aviat D. RAFEL

MA. Es pesat aquet xicot;
 sempre ab aquestas contiendas
 no puch fer res en mas hisendas,
 que no m' armi un esbalot.
 Com ha anat pel mon, ja 's creu
 qu' aquí té d' aturrullarme
 y qu' ell ha de aconsellarme;
 y encara dirán sé hereu!

D. RA. *(Sortint de la dreta).*

Pues senyor, perfectament.

MA. Tot está corrent, vritat?
 M' ho pensaba. Ja ha tancat?

D. RA. Tancat herméticament.

(Li dona la clau).

MA. Molt bé... la clau sempre ab mí.
 Ja ha dit lo rosari?

D. RA. No.

MA. Donchs ara 'l vaig á dir jo,
 si 'l vol passar, vingui ab mí.
 (*Entran á la casa de la dreta*).

ESCENA XIX

MEDI, poch á poch meditant. Aviat ISABEL
 per la dreta

MEDI Aixís qu' estigui arreglat
 me 'n vaig, perque aixó 'm consum.
 Aixís fujo...

ISA. (*Parantse*).

Eii!

MEDI (*¡Pataplum!*
 Ara si que m' ha atrapat!)

(*Isabel s' adelanta digna y orgu-
 llosa, cap á Medi, després d'
 una llarga pausa, en que l' aurá
 estat mirant desde la porta.
 Medi, desde que la veu, queda
 confús y atorrollat. Quan veu
 que se li ha acostat, diu tot te-
 merós*).

Isabel...

ISA. A veurel vinch,
 ja que sol li puch parlar,
 per dirli que vull pagar
 un deute que jo li tinch.

MEDI Un deute. .

ISA. Tal sempre 's creu,
 lo que no té mes valor;
 prenda que no surt del cor
 no es donada y sempre 's deu.

MEDÍ Que vol dir?

ISA. Que mentre hermos
 conserva un ram la frescura,
 cuidadosa una procura
 regalar-se ab sos colors.
 Mes si sas flors va perdent,
 la má, que avans amorosa
 lo cuidava, desdenyosa
 lo desfulla y llansa al vent.
 Jo d' un ram tinch las despullas
 ja fá temps! y avuy veurá
 com, desdenyosa, esta má
 vá á llensar al vent las fullas.
 Las flors son vanas promesas
 qu' un cor rebé temps passat...
 y com ja las ha olvidat
 per recordar sols... vilesas!...

(Moviment de Medí al sentir la paraula vilesas).

lo cor que aixís queda sol
 y en lloch d' amor, veu baixesas,
 crida, que aquellas promesas
 ja ni las creu, ni las vol.

MEDÍ Vaya un gust de recordar
 lo que al clvit sols reservo!

ISA. Es que una cartas conservo
 que ara aquí li vull tornar.
 Son cartas que fá molts anys
 un amant qu' ausent vivía
 á sa estimada escribía
 volguent calmar sos afanys.
 Allí de sa despedida
 recordava las promesas
 y allí las deixaba impresas
 ab ternura desmedida...
 Per çó ara que ja las veu
 sens dol... que perdudas van...
 l' aymada vé á dí al amant
 que ni las vol ni las creu.

MEDÍ Ah! si, cosas olvidadas
 un cop ja ha passat l' anhel.

Estas cosas, Isabel
un cop passadas... passadas.

ISA. *(Afectant fredor).*

Es cert... sí, per mes que fem,
se vá allargant nostra historia,
y lo que fou nostre gloria...
passa... y mor...

MEDÍ

Sí.

ISA.

Que hi tarem!

(Ab ironía).

Per ditxosa 's té la edat
en que aman sols se pot viurer!...
Y després... mes tart... fá riurer...
tot lo que 'ns ha ilussionat!...
Temps de somni y tontería!
de la necetat se viu,
y 's sospira, y 's sonriu,
y 's fá 'l tonto nit y día!
Temps que á comparar m' animo
ab l' estúpit frenesí...

MEDÍ

(Transportat un moment).

Oh, no!... no 'm parlis així,
perque jo aquell temps... l' estimo!
Ell venturas m' ha donat,
las mes dolsas de ma vida!

(Cayent).

ISA.

Pero... 'l mon després nos crida,
y lo que 's passat... passat.
Per çó que del mon las lluytas
aquells temps fan olvidar,
las cartas li vull tornar
qu' en aquell temps son escritas.
Com res diuhen, d' amor sent,
son flors d' un ram ja marsidas;
un cop las hagi llegidas,
déixilas endur pe 'l vent...
Que 'l cor á qui dols consol
portaban enamoradas,
fá temps que las té olvidadas,

- MEDI   puig ni las creu, ni las vol.
 No me las té de tornar,
 vosté llénsilas al vent,
 que de veras me sorpren
 véurerlashi encar guardar.
 Sent cosa ja de cap preu
 no comprench lo seu humor.
- ISA.   Tot lo que no surt del cor
 no es donat, y sempre 's deu.
 Vaig, donchs, á portarli aquí
 tot lo que 'm pot demanar,
 que com no m' ho vá donar
 jo, ni ho vull, ni ho puch tenir.
- MEDI   Y 'm don cartas tan guardadas...
- ISA.   Sense cap pena... perque
 las cosas... com diu vosté,
 un cop passadas, passadas.
- MEDI   Y está clar!... Qu' hem de sé esclaus
 de lo que hem dit?
- ISA.   No s' alteri.
 Li demano que m' esperi,
 que vull que quedém en paus.

ESCENA XX

MEDI, després sucesivament ISIDRO, JAUME,
 ISABEL, ROSA y MAGI

(Es completament fosch).

- MEDI   Lo qu' es jo no 'm comprometo
 ara que estich descansat
 y tranquil y ab llibertad.
 Las cartas no las admito.
- ISI.   *(Sortint per la esquerra vá á mirar
 per tota la escena ansiós).*

Oh! si surt, cedirà al fi!
 Sí, tant parlaré al seu cor
 ab la veu de mon dolor
 que no sabrà resistir!
 Surtirà? Sí! no pot ser
 que 'm deixi desesperat!
 Lo cor aquí dintre bat
 encara ab tota sa fe!

(Se queda esperant á la esquerra).

JAU. *(Pel fondo, recelós caminant de puntetas).*

Endevant... ningú 'm veurá
 ja que ni la lluna brilla.

*(Mira si 'l segueixen ó si 'l veuen,
 y luego ab gran silencio se 'n
 vá cap á la finestra baixa de la
 dreta, s' hi fica dihent avans).*

Jo salvaré á la pubilla
 mes que pesi á mon germá.

(Tocan horas).

MEDÍ. *(Impacient).*

Las nou!

ISI. Las nou y no surt!

MEDÍ Ja m' esperan al café...
 si me 'n vaig sense dir re,
 crech será el camí mes curt.

ISI. *(Desesperantse).*

Oh! no surt!... May ha estimat
 qui ab amor sorda així 's mostra!
 Ja ara com la ditxa nostra
 lo sol d' avuy s' ha apagat!

JAU. *(M' han descubert!)*

*(Surtint apresuradament de la fi-
 nestra ab un plech de papers).*

MA. *(Cridant desde dins).*

Qui hi há aquí?

MEDÍ *(Ja esperar mes es en vá).*

ROSA (No m' espera!)
(*Surtint temerosa després de mirar prop de la porta.*)

ISI. (Que la veu, duptan).
(Es ella!)

JAU. } ;Ah!
ISA. }

(*Quan Jaume ha comensat á sortir de casa seva, Isabel ha comensat á sortir de casa d' ella y al arribar á aquest últim ¡Ah! es que es topan en la oscuritat. 'Ls hi cahuen un plech de papers que cada hu duya á la mà, y Jaume cull los seus y los d' ella y se 'n vá correns dihent).*)

Ara 'm salva ja 'l fugir!
(*Se 'n vá.*)

MA. Un lladre!
(*De dins encara.*)

ROSA Isidro!
(*Quan al fi 's troban.*)

ISI. Roseta!

MA. (*Que surt ab la llumanera y los sorprenden.*)

Ah! me l' havia pensada.
Erats tú? A casa guardada.
Ja 't faré jo anar mes dreta.

(*Se 'n vá emportántsela. En lo moment en que apareix Magí ab la llumanera, Isabel veu á Medí que se 'n vá, y com que quan Jaume ha cullit los papers Medí debía estar molt aprop d' ells, ara, que ab la claror del llum veu que sen vá, creu que 's Medí qui 'ls hi ha pres, y diu amargada.*)

- ISA. Me las pren! La indignitat
afegit al desdeny seu!
- ISI. (¡Oh! ¡Per qué no soch hereu!)
- ISA. (¡Es un vill!)
- JAU. (*Fregantse las mans*).
(Ja está amagat).
(*Content, tornant á surtir pel fondo.*
Cuadro).

FÍ DEL ACTE SEGÓN

ACTE TERCER

La mateixa decoració

ESCENA PRIMERA

ROSA, sentada en actitud pensativa, prop de la casa de la dreta. JAUME, pel fondo

ROSA   (*Dirigintse presurosa á Jaume així que 'l veu*).

No l' heu vist?

JAU.

No, filla meva!

Diu qu' ha marxat á trench d' auba,
y per mes qu' he corregut,
per poder calmar ton ansia,
ni l' he conseguit en lloch,
ni he trobat qui pugués guiarme.

ROSA

(*Plorant*).

Ja no 'l veuré més!

JAU.

Quí sab!

Bé espera aquell que bé ayma!

- ROSA Ditxosa hora en que nasquí,
si hagués nascut miserable!
Trista fou, naixent pubilla,
si tant car lo serho 's paga!
- JAU. Per qué no escoltas ma veu,
que 't dona esperansa encara?
- ROSA Perque si encara 'n tenia,
mentres pobra, la guardaba,
vegí ahí com se l' enduya
un aucell, entre las alas.
Pobra de míl...
- JAU. Y pobre Isidro
que del mon á las onadas,
per mals vents portada en fora
ha llansat avuy sa barca!
Si jo l' hagués pogut veurer!...
- ROSA Son intent per res trencaba.
- JAU. No 't desconsolis.
- ROSA Com no!...
- JAU. Ten fortaleza.
- ROSA Tinch llágrimas!
Vos tan sols las compreneu,
quan me veyeu derramarlas.
Y donya Isabel?
- JAU. Tempeña
- ROSA ab paraulas tant estranyas
mon dolor... que sos consols,
en lloch de ferme bé 'm danyan.
Plora á voltas... tot plegat
seca sos ulls... y paraulas
com si de son plor rigués,
me diu, ab freda mirada...
y fá'burla del amor,
y no mira que 'm traspassa!
Y jo dich, que quant amiga,
tanta tendresa 'm mostraba,
y ara mon dolor no veu,
y així en sí mateixa 's tanca,
es que també deu sufrir,
encar que sa pena 'm calla,
que 'l dolor propi, es aquell
que 'ns fa frets, per lo de 'ls altres.

JAU. Y jo dich que 'm fas compendrer
lo que abans tant m' estranyaba,
quant sent jove y sent hermosa,
la vey a aquí tot retirada...
y no ostentant la noblesa
que li deixaren sos pares.

ESCENA II

Dits, PERE, ANTON

PERE *(Desde el fondo).*

Tampoch es aquí! Es qu' es prou!
Ve gent.

ROSA

JAU.

Disimula y calla.

PERE

(A Jaume).

No habeu vist pas en Medí?
Es qu' es molta caramada!
Nos té de pagá un brenar,
al hostel de la Tarafa,
y per mes qu' habém seguit,
no 'l trobém...

JAU.

Es qu' os fá guassa.

Si molt convé, está amagat...
com qu' es tant de la gatzara!

PERE

Ah! aixó sí! des qu' es aquí,
que rihem per las butxacas.

JAU.

Donchs busqueulo.

PERE

Hem corregut
lo poble, l' horta y las casas...

Oy, qu' hem vist lo vostre hereu
qu' allí ab las sevas camándulas,
nos ha fet perdre mitja hora...

JAU.

Y aixó...

- PERE Res, que feya un tracte,
y aquest y jo habém sigut
testimonis á cal Frare.
- JAU. A ca 'l notari!...
- PERE 'L notari.
- JAU. Per fé una escriptura?
- PERE Angela!
- JAU. De modo que ja está fet!...
- PERE Tot ha dit que ho empenyaba.
No sé qui l' ha aconsellat...
- JAU. Ell es l' amo y ningú 'l mana.
- ANTON Lo qu' es dir, ja está cansat
de ser rich...
- PERE Quin tarambana!
Y en quinas mans ha caigut!
Quina pessa!
- JAU. Quí es?
- PERE En Xana,
que ab los seus embolichs, ha
tirat á terra més casas...
Teniu compte qui os ho diu,
d' aquest fet, en Magí tanca.
- ROSA *(Que ha escoltat ab atenció).*
Y serém pobres?
- PERE Y tant!
Com que ho ha dat tot en fiansa...
- ROSA Y, ja no seré pubilla?
- PERE Sí! de la casa cremada!
- ANTON *(Baix á Pere).*
Lo qu' es dir... que fas!
- PERE Tens rahó!
- ROSA *(Si Deu fes aquesta gracia!).*
- PERE Ara li hauré dat més pena.
- ROSA *(M' ha dat un xich d' esperansa).*
- PERE Apa, noy... qu' aném á veurer,
si trobém á n' aquell maula?
- JAU. Endavant, donchs, divertir-se.
- PERE Igualment vos dich... En marxa.
- (Se 'n van pel fondo).*

ESCENA III

ROSA, JAUME.

ROSA Es vritat?

JAU. Sí, veig qu' al fi,
vritat ha estat per desgracia.ROSA (Desgracia!... si las riquesas
de mas ditxas son obstacle,
Deu vulga en riquesa ferme
ben pobre y ben miserable,
ja que 'n cambi restaré
rica en goig y en venturansas).
M' espera donya Isabel.
(Comenso á tení esperansa).*(Entra á la casa de la esquerra).*JAU: Bé!... la casa d' en Martí
desde avuy ja está empenyada.
Deu, sens dupte, 'm va inspirar
per salvar aquesta casa.
Com un tresor guardo allí,
lo que bastará á aguantarla.
Ningú sab l' amagatall.
Mes si acás algú 'l trobaba...
Es precís que sobre meu
ho porti sempre desd' ara.
Aném á tréureho d' allí.
Mira qu' has fet, pobre pare!
La casa destrueix l' hereu,
y lo fill extern la salva!*(Se 'n va pel fondo).*

ESCENA IV

MEDÍ sortint pel fondo pensatiu y precipitat.

Y bé! y qué? Vetaquí un home
 que ja es hisendat y rich,
 que té boscos y masías,
 fruitarás y regadius,
 y no sab com arreglarsho
 porque li marxín un xich.
 Malu, malu, malu, malu!
 No marxém pas bé, Medí!...
 Ets un carretó encallat...
 un vagó sense carril...
 y com mes vá, mes te veig
 aturdit y pensatiu,
 y me 'n tens cada caboria
 que no 't deixa un quart tranquil.
 Lo cacao; allá, á l' Habana,
 era asunto mes senzill...
 tant ne vull, donchs tant t' en dono
 y entesos, y bona nit!
 Lo cert es, qu' estich tarumba,
 y... ab franquesa... també trist.
 Avuy m' ha dat la ocurrencia
 d' aná á passejar per aquí...
 y he vist llochs... llochs... que 'm re-
 [cordan
 cosas... que m' han entristit.
 (*Tot aixó molt espresiu y ab certa
 tristesa*).

Aquella ermita... aquell bosch...
 aquell bosch!... y aquell jardí!...
 Y aquella alsina amagada,
 de la boreta del riu!...

Encara hi es!... Quan l' he vista,
m' ha fet... no sé!... m' ha enternit.

(Cada volta mes espresiu).

M' ha fet pensá en unas cosas...
Ay senyor!... pensar qu' allí...
No hi há com mirá en darrera,
per adonars' que 'l cor viu!...

ESCENA V

Dit, MAGI

MA. Ja está fet... Si aixó vá bé
puch ben dir qu' he fet lo cop!
Ja tinch la sort tant aprop,
qu' avuy mateix la tindré.
Aixís podré consolar
á aquella tonta que plora
y 's desespera á tota hora
perque ja no 's pot casar.

MEDÍ *(Veyent á Magí).*

Magí?

MA. Qué tal?

MEDÍ Ja ho veyeu.

Aquí tot amohinat...

MA. Veus? y encara ets envejat!
Bétaquí lo que 's sé hereu!
Per quatre quartos que 't deixan,
qui diu quartos... diu mil duros,
passa penas, passa apuros,
que t' amolan y 't cruixeixen.
Y per mená un pam de terra...

MEDÍ Qui diu un pam... diu siscentos...

MA. O deu mil... tu ja m' entens...

Baixa al plá, puja á la serra...

y estigat aquí tancat
guardant la herencia benehida,
mentre á guanyarse la vida
se 'n vá l' extern á ciutat...

MEDÍ . Aixó encara...

MA. Pero dur
las rendas y administrar,
y fer tractes y cobrar,
y tenirho tot segú...
y aquest rebombori etern,
l' hereu no l' ha de tenir,
per çó es hereu, á la fí,
y per çó no es fadrí extern.
Betaquí lo que dich jo.
L' hereu ho es per disfrutar.
L' altre es qui ha de carregar
ab tota la obligació.
Veus? qu' el pare disposes:
Ho deixo tot al hereu...
y lo que de dret se 'ls deu
deixo per tots los demás...
Aixís hauría de ser...

MEDÍ Sabeu que no sou gens tonto?

MA. Si no 's fá tal com t' ho conto,
com si no 'ns deixessen res.

MEDÍ Es dir, tant com res tampoch...

MA. Ja ho sé, pero 'l descontent
tens de fer porque la gent
massa de Deu que 'ns fá foch.
Tú sempre tens de queixarte...
tot hereu ho deu fé així...
Lo que 's de mí 't sabré dir
que sols tinch mals per contarte.
Y ho dich ab ben clara veu,
si 'm donan terra y diners...
y las casas... y 'l demás...
tant se me 'n dona sé hereu.
Aquí hi há 'l pas de ma filla,
que 's casaba ab ton germá...
¿per qué no s' hi pot casar?
perque l' he feta pubilla.

MEDÍ Bon disgust que 'ls habém dat.

La Rosa, trista per' qui...
L' Isidro aquest dematí,
se n' ha anat desesperat.
MA. Cap ahont?
(*Mitj' alegre*).

MEDÍ No se sap ahont!
Ahí á la tarde 'm vá dir
que no 's volía está aquí...
que volía correr mon...
Ell s' hagués quedat!...

MA. Per qué!
Sent ell fora ja no 's veuhen
y aixís tots dos se distrehuen.

MEDÍ Y jo m' arruinaré.
Ell que l' ha portat tans anys,
podría durme 'l patrimoni...
y ferma de Sant Antoni,
salvantme de tans afanys...
Pero... ¡es clá!... ab aquest trastorn
que vos me li vau donar...

(*Ab espresió*).

Jo que sé 'l que es estimar...
No 'l veureu més per l' entorn.
Com mes hi penso... ¡pobret!
Deixeulos casar, Magí!...

MA. No pot ser, fill... No está en mí.

MEDÍ Ja teníu un cor ben fret!
¿Y 'ls negocis?

MA. Vientu en popa!

MEDÍ Donchs tothom diu...

MA. Deix que diguin.

Segóns lo qu' avuy m' escriguin,
ja veurás tú com me topa.

MEDÍ Que no us hen aneu al cel...

MA. No 't dich?...

MEDÍ Ab tanta codicia.

MA. Qu' ara espero la noticia?
Mirat, ja vé D. Rafel.

ESCENA VI

Dits, D. RAFEL

D. RA. (*Ensenyant una carta tancada á Magí*).

Carta.

MA. (*Atribulat*).

Qué diu?

D. RA. Si es servit,
hem de parlar... francament.

MA. Donchs vingui á dintre al moment!

(*A Medí tot anantsen*).

Veus, home?... Qué 't bia dit?

(*Entran á la dreta*).

ESCENA VII

MEDI

Aquest senyor francament,
tothom diu que 's un tros d' asa.
Jo per portarme la casa,
vull un home intel·ligent.
Intel·ligent!... puch buscar,
aquí, que tots son uns ratas,
y una colla de sabatas!...
Aquell volguersen aná!...

ESCENA VIII

Dit, PERE, ANTON

PERE Ay gracia á Déu que 't trobém!
 MEDÍ *(Disgustat).*

(Aném!... ja m' han atrapat!)
 PERE Home! ahont t' habías ficat?
 tot lo día que 't busquém.

MEDÍ Y aixó?

PERE Carat! Mirat l' altre!
 Per qué t' habém de buscar?
 No 'ns tens de pagá un brenar,
 y no 'ns vas dir á las quatre?

MEDÍ Bé, pero avuy no pot ser.

PERE Y ara?

ANTON Lo qu' es dir...

MEDÍ *Que no...*

PERE A que ve aquesta fredor?

MEDÍ Altre día 'l pagaré.

PERE Cá, ¡noy!... Paraula es paraula,
 ja ho sabs!... y á Sants y á minyons,
 no 'ls prometis que no 'ls dons...
 Ab aixó 'ls minyons á taula.

MEDÍ *(Per bromas estich). Mireu;*
 si voleu aná á brenar,
 jo pago... deixeu-me estar,
 y aneu!... atipeus! aneu!

PERE Sense tú!...

TOTS Eh!

MEDÍ *També vinch!*

Aném... *(Los alegraré,
 y en podent, m' escaparé).*
 Aném.

PERE Aném!... *Sinch, sinch, sinch.*

*(Fent broma. Tots se 'n van pel
 fondo).*

ESCENA IX

ISABEL, ROSA, per la esquerra

- ISA. A casa ja vols tornar?
 ROSA Allá m' esperansa 'm crida.
 ISA. Esperansa!
 ROSA Sí, la nova
 espero de nostra ruina.
 ISA. Ruina, sobre la que alzar
 vols, lo palau de la ditxa!
 Esperansa qu' alimentas,
 de nous desenganyats t' avisan!
 Creus tú, potser, que perdent
 sa riquesa, la pubilla
 veurí de son amor
 retornar las alegrías?
 Si lo teu pare 't fá pobre,
 pensará en ferte mes rica.
 ROSA Mes l' Isidro...
 ISA. Se 'n ha anat!
 L' ausencia os separa, filla...
 y de dos qu' ausents se troban,
 sempre un al menos olvida.
 ROSA Oh!... per qué així 'm desconsola
 si ahí, amorosa y benigna
 me donaba eixa esperansa
 de que ara cruel, me priva,
 quan menos qu' auy encara,
 esperar mon cor podía?
 ISA. Esperiencia he recollit,
 desde ahí en avuy, tant trista,
 qu' ahí jo també esperaba,
 y avuy, en vá esperarí!
 ROSA (Sorpresa).
 Vosté?

- ISA. Jo, que solitaria
 consolaba mas desditxas
 esperant, com tú, venturas,
 ó al menys esperant tranquilas
 las horas qu' anés passant
 sens desenganys, en ma vida.
 Per çó 't dich, qu' es greu dolor,
 lo que esperant te destinas.
 Si esperar no pogués may,
 mes felís lo cor sería!
- ROSA Y per qué, si ab penas viu,
 sas penas no 'm conta, amiga,
 si 'l consol que per mí busco,
 per totas dos buscaría?...
- ISA. No...
- ROSA Per qué?
- ISA. Son tant semblants
 ta pena y la que 'm llastima
 que 'l desconsol que jo tinch,
 per totas dos ja sería!
- ROSA Semblants diu!
- ISA. O mes bé iguals,
 filla meva!
- ROSA (*Sorpresa*).
 Vosté estima!
- ISA. (*Ab dolor viu que li costa al re-
 cordar*).
 Com tú, amor vaig dá, ignocenta;
 com tú, d' ell vaig serne victima;
 com tú, vaig veure alluyarse
 á qui mos amors tenía!...
- (*Transició*).
 Mes per qué t' he dit qu' iguals
 eran las nostras desditxas,
 si tú 'l cor tan sols has dat,
 y jo he dat... mes que la vida!
 Sí, l' olvit pot consolarte,
 y jo en vá olvit buscaría!
 Si vuit anys de ilusións,
 no has vist morir en un día!

Si ton dolor en ton front
puríssim pot reflectirse
y jo 'l front dech abaixar,
puig mon dolor m' acrimina.

ROSA Vosté estima!

ISA. (*Primerament ab despit, després
ab goig, dignitat y energia*).

Estimo encara...
pero mon cap desprecia!...

ROSA (*Abrassantla ab tendresa*).

Cors que ploran son germans!

ISA. Sí, que la pena 'ls cors lliga!

ROSA Vosté 'm contarà sos dols
que es menys greu dol qu' es confía.

ISA. Y apendrás quan lo coneguis
lo que ma esperiencia 't dicta.
Esperansas qu' alimentas,
de nous desenganys t' avisan!
No cantis son naixement,
si plorar no vols sa ruina!

ESCENA X

Ditas, MAGI, D. RAFEL

MA. (*Demostrant tribulació y trastorn
ab una carta oberta á la mã*).

Cuiti! A veure si 'l trobém!
Corrém!... Qué fas aquí, filla?

(*Parantse mitj apesarat al veurer
á Rosa, parlanti ab cert ca-
rinyo*).

ROSA Vinch de casa la senyora.
 MA. Donya Isabel, per servirla.

(*Agitat*).

Vaig á fé una diligencia...
 que he rebut unas noticias...
 Aném, D. Rafel?

D. RA. Aném.

MA. (*A Rosa ab carinyo*).

Torno á venir desseguida.
 Sents filla?... Deu meu, senyor!

ROSA Qué teniu?

MA. (*Volguent dissimular*).

Res, tonterías...

ISA. (*Carinyós lo veig avuy*).

MA. No ploris, sents?... D. Rafell!

(*Vá per anarsen y torna á dir á Rosa*).

Mira... 'l teu pare t' estima!
 Ves á dintre...

ROSA Molt bé diu.

MA. No perdém temps!... desseguida!

(*Agafantse 'l cap ab las mans,
 anant y venint tota la escena*).

D. RA. (*Sortint de son carácter fingit*).

(*Crech qu' he esguerrat la partida!*)

MA. (*Tot anantsen parlant ab D. Rafel*).

Si no s' hi vol avenir,
 demá mateix vosté 'l cita.

(*Desapareix pe 'l fondo*).

ROSA (*A Isabel*).

Tornará... L' espero allí.
 Nostres cors ja 's necessitan.

(*Entra á la dreta*).

ESCENA XI

ISABEL

Sí!... bé he dit! L' espero encara,
 mes mon cap ja 'l desprecia!...
 que 'l desdeny que vaig sentir,
 des que 'l vegí torná indigne,
 ab sos actes de vilesa
 ell á cada instant aviva.

ESCENA XII

ISABEL, MEDI

MEDÍ No sé 'n irán al burdell
 ab sa broma y son brenar!
 Per fí he pogut escapar
 alegrantlos.
*(Aturantse impresionat al veurer á
 Isabel).*

Ella!

ISA. Ell!
*(Quedan parats. Isabel sense mi-
 rarlo).*

MEDÍ *(Ni una paraula!... ni 'm mira!)*

ISA. *(Sol aquí 'l deixo al moment,
 que ni es digne solament
 d' escoltar la veu de ma ira).*
*(Passa desdenyosament per devant
 de Medí, y entra en sa casa).*

ESCENA XIII

MEDI

(S' assenta sota l' emparrat).

Lo meu primer pensament.
 Si puch trobá una persona
 que 'm porti aixó, á Barcelona
 que diuhen que falta gent.

(Queda pensatiu).

ESCENA XIV

MEDI, JAUME

(Lo primer sota l' emparrat demostrant lluyta entre disgust y emoció. Lo segón surt pel fondo ab los papers que recullí al final del segón acte, desclosos y mirantlos preocupat).

JAU.

Qu' es aixó que 'm trobo aquí,
 que, quan un plan meditaba,
 mas esperansas acaba
 y destruheix tot lo meu í?
 Per quin etzar lo secret
 d' un dolor que no entenía,
 tot de repent se 'm confia
 deixantme estátich y fret!

(Se queda mirant los papers y repasantlos).

MEDÍ Ba!... Prou pensá y prou sentir,
y prou de neguitejar,
que si no ho vull acabar,
faig paper de tonto, aquí...
Soch llibre!... y per fora maulas
me 'n vaig á brená ab la colla...
(S' aixeca).

JAU. (Veyentlo).

Ell es!...

MEDÍ Y acabém l' embrolla!...

(Al acte que vá per anarsen, Jaume
si acosta, y tocantlo per la es-
patlla li diu).

JAU. Vols escoltar dos paraulas?

MEDÍ Per qué no?

JAU. Cor que dormit
se troba á las veus honradas
de sas venturas passadas,
per sa fredor envilit;
cor que son passat olvida,
si es que l' obliga 'l passat,
y á pagar vé desllealtat,
mostrant sa fe pervertida,
cor qu' aixís se fá culpable,
de sos debers al fugir.
No creus tú, com jo, Medí,
qu' es lo cor d' un miserable?

MEDÍ (Turbat).

Qué voleu dir?

JAU. Te vull dir,
que 'l cor que tan vilment obra,
coneixes, Medí, de sobra
perque 'l pugues contenir.
Que d' esta manera 't parlo,
per ferte son salvador...
Jo 't dich qu' aquell cor se mort.
Ara, á tú 't toca salvarlo.

MEDÍ Y jo us dich, perque comprench
l' objecte qu' aquí vos guía,
que vida de fantasía

no es vida segóns jo entençh:
 per çó, com ha desterrat,
 ja fá molt temps, aquell cor
 de fantasía no 's mor,
 sino que ja está salvat.
 Si promesas li retrehuen,
 per acusarlo, dirá,
 que las que 'l cor somiant fá,
 son promesas que no 's creuhen.
 Y aixís si del dolor greu,
 que causan, se vol culpar,
 no es may el cor que los fá,
 sinó á n' el cor que las creu.

JAU. Escoltam donchs... qu' ans que moria,
 te vaig á contá una historia
 que tu contarli podrás...
 Per haber sigut vassall,
 en temps que vassalls hi había,
 radica una baronía
 en lo poble de la Vall.
 Bella y noble, única filla
 que l' últim Baró tingué
 al palau també vingué
 tots los estíus sa pubilla.
 Pulida, ab rústichs se feya,
 noble, orgull no descubría,
 bonica, no s' ho sabía,
 rica, 'l diner no l' atreya.

(*Pausa curta*).

¿Te 'n recordas?

MEDÍ (*Violent y turbat*).

Y bé!... sí!...

JAU. Isabel per nom tenía,
 y plasentera vivía
 en aquest palau d' aquí.

(*Signant la casa de l' esquerra*).

De la pubilla, un hereu
 vegé un día la bellesa
 y l' hereu, de la marquesa
 enamorat quedá en breu.

Y tant amor... ó destresa
 per fingir-lo havia tret,
 que també del hereu het
 s' enamora la marquesa.
 Poch arrisca qui assevera
 coneixent son tendre cor,
 qu' al dá al hereu son amor
 li vá dá sa vida entera.
 Y bé 'l foch d' aquell amor,
 prop del riu conta una alsina,
 que son brancatje allí inclina
 com baix lo pes d' un dolor,
 qu' un jorn en amant ecsés,
 la marquesa olvidá sa honra,
 y vá trobar la deshonra
 en los brassos del pagés!
 No t' en recordas?

MEDÍ   (*Ab emoció*).

Oh, sí!... Per favor!...

JAU.   Fins aquí, ditxa y tendresa...
 Ara entrém á la vilesa
 del criminal seductor.
 Son amor y sas venturas,
 tant bé 'ls amants van callar,
 qu' aquí tothom va ignorar
 sos goigs y sas amarguras.
 Bé per dar á ella neguit
 van venir, puig sent pubilla,
 lo Baró á la seva filla
 vá proposá un gran partit.
 Partit que si bé ho reparas,
 degué acceptar, que... per sort...
 la costúm fá amos del cor
 de las pubillas, als pares.
 Ella era, ab tot, generosa,
 ab honor viurer volía,
 y l' honor trobar podía
 sols sent del pagés esposa...
 Refusá... Millors partits
 li van buscá encar després,
 fins que digué, que al pagés

desitjaba per marit.
 Dihent que de la casa 'l brill
 treya, tot li van privar...
 que á n' aquí 's pensa en salvar
 primer la casa que un fill!...
 Constant lo cop vá sufrir
 y mentre ella encar sentía,
 l' amant per qui ella sufría
 sabs que vá fer?... ¡vá fugir!...

MEDÍ

(Ab foch).

Ab perseguirlo inclements
 l' amenassaren sos pares!...

JAU.

No! que bé 's mostra á las claras
 quins eran sos sentiments.

MEDÍ

(Digne).

Oh! no; Jaume!

JAU.

Sa passió
 alentá vehentla ab riquesa
 y marquesa, y baronesa...
 pobre y sense títols, no!

MEDÍ

Mentida!...

JAU.

No sent així,
 per qué al morir los baróns,
 llibre de sas opressións
 no torná l' amor aquí?
 Orfana y desheredada,
 la casa que li quedá
 per sempre vingué á habitá
 d' una tía acompanyada.
 Felís era encar sa vida,
 fins que á sas cartas d' amor
 no contestá 'l seductor
 veyentla pobre...

MEDÍ

¡Mentida!

JAU.

Promesas vá fe al fugir
 que com tresors guardaba ella;
 ¿cóm es qu' al cambiar sa estrella
 després no las vols cumplir?
 ¿Per qué en lo mon sa petjada,
 lo vil amant esborrá?
 ¡perque no 'l pogués buscar

- la pobre desheredada!
 MEDÍ Calleu!...
- JAU. Callar! quan ja alenta
 lo cor de ma veu esclau!
 Fora abandonar la nau,
 quan ja amaina la tormenta
- MEDI Prou, Jaume!... Qui os ha contat...
 JAU. (*Mostrant las cartas*).
 Estos papers, qu' aturdit
 prenguí, ab altres, y he llegit
 de ta baixesa asombrat.
 Ets criminal!
- MEDI No ho cregueu!
 mas promesas ella olvida.
- JAU. Llegeix!... veurás que es mentida
 lo que ta vilesa creu!
 Aquella casa ha escoltat,
 en sas cambras solitarias
 los sospirs y las pregarias
 que ta ausencia ha motivat.
- MEDI És cert?...
- JAU. Oh, sí!... porque amor
 no solament te vá dar,
 y en ta noblesa vá fiar
 per recobrar son honor.
- MEDI (*Aturdit, desesperat, plé de emoció*)
 Deixeume!... vull quedar sol...
 vull fugir!...
- JAU. Vas fugí un día,
 y d' aquella cobardia
 sigué fruit lo desconsol.
- MEDI Adéu siau!...
- JAU. (*Detenintlo*).
 Que pensas fer!
- MEDI Las cartas!... las vull llegir!
- JAU. (*Donantli las cartas*).
 Llegeixlas... las tens aquí.
 (*Medí vá per anarsen. Jaume li
 diu*).
- Fugir pensas?
- MEDI Oh! no ho sé!

ESCENA XV

Dits, ISABEL

(Medí s' en vá aturdit, conmogut y desesperat, que topa ab Isabel, surt de casa seva. Al veurerla queda un moment estátich contemplantla ab certa espresió).

MEDÍ ¡Ah!...

(Veyent á Isabel).

ISA. *(Dirigintli una mirada altiva).*

Altre cop!...

JAU. *(Contemplantlos).*

Ni un mot li diu!

(A Medí que se 'n vá ansiós).

Ahont ton pas s' encamina?

MEDÍ *(Ensenyant las cartas y ab veu conmoguda).*A llegirlas, prop l' alsina
que hi há á la bora del riu!

(Se 'n vá corrent pel foro. Isabel després d' haberlo mirat al sortir ha afectat desdén tot lo que resta d' escena).

ESCENA XVI

JAUME, ISABEL

- JAU. (Vull respectar son misteri).
 ISA. (Qui de son gel l' haurá tret?)
 JAU. (Qu' ignori tot quan hi fet
 perque en vá altre cop no esperi).
 ISA. (A *Jaume*).
 Res al fi saber podeu
 del pobre extern desterrat?
 JAU. Sols qu' aquest matí ha marxat,
 com un desterrat, á peu.
 ISA. Ben trista ha vingut á ser
 la sort que á la fi ha tingut!
 JAU. Sols qui 'l mon ha corregut
 la pot compadeixer bé.
 Que hi farém! Las cosas van,
 com han volgut que marxessen.
 Si 'ls pares ho sapiguessen
 no farián lo que fan!

ESCENA XVII

(Dits, ROSA, per la dreta. BIEL pe 'l fondo)

- JAU. (Veyent á *Biel*).
 Y ton amo?
 BIEL Lo nou ó 'l vell?

JAU. L' Isidro...

BIEL *(Trist).*

Quí sap hont para!
Aquí m' estich fent temps, ara,
per complí un encárrech d' ell.

(Veyent á Rosa que surt).

Oy, tot just es per la Rosa!

ROSA *(A Isabel).*

L' he sentida, y he baixat.

BIEL Ja son las set?

JAU. Ja han tocat.

BIEL *(A Rosa).*

Doncas t' haig de dí una cosa.

(Tots escoltan).

L' amo... es dir, pobre minyó!
lo que fins ara 'm manaba,
avuy, tot just enllustraba,
quan m' ha cridat... Ab aixó...
M' ha dit... Biel... Així mateix...

Jo m' en vaig á... viatjar,
tú quedat ab mon germá.

qu' á mí ja no se 'ra coneix.

—Vull vení ab vos, li he dit jo,

y ell ab veu tota afectada,

—No 't podria dar soldada...

y m' ha ensenyant son sarró.

Pero, diu, te vull donar

un encárrech per la Rosa...

ROSA Per mí!...

BIEL Y m' ha dat una cosa

que te la vinch á portar.

Li durás al caure 'l día,

que jo ja seré ben lluny...

(Plorant).

Y s' aixugaba ab lo puny...
cada llágrima!...

ROSA *(Ab dolor).*

(María!)

- JAU. (Quin dolor hi há mes inmens!...)
 BIEL M' ha dat la má... se 'n ha anat...
 ROSA Y que t' ha dat?
 JAU. Que t' ha dat?
 BIEL Aquest anell... qu' aquí 'l tens.
 (Li dona).
- ROSA (Besantlo).
 Oh!...: recort de nostre amor!
 BIEL Ara, ja qui sap ahont para.
 ISA. Es ben segur qu' á horas d' aia
 t' envía 'ls ays del seu cor!
 ROSA No veurel mes!...
 JAU. Sol y vern,
 que deu passar per sa ment!
 ISA. Pobre fill extern, ausent!
 (Tots veuhen apareixer á Isidro pel fondo).
- ROSA Ah!
 (Gran crit).
- BIEL Es ell!...
 ISA. Ell!...
 JAU. (Veyentlo desalentat).
 Deu etern!

ESCENA XVIII

Dits, ISIDRO

(Tots se precipitan cap á Isidro expressant respectivament lo que cada actor deu compendrer. Isidro sens demostrar gran fatiga corporal, deu demostrar

aflició: porta un bastó y un farcellet, lo conduheixen á sentarse sota l' emparrat).

ISI. (*Després de mirar á tots y de recorrer la escena ab la mirada*).

No puch!... No puch allunyarme d' aquest lloch per mí adorat!...
 Mes que hi sigui desdixat,
 vull quedarme... vull quedarme!...
 Quan lo sol tot just eixía,
 prou he marxat decidit,
 mes quan ja no he distingit
 res del que fou ma alegria...
 ni la plana, ni 'l turó,
 ni 'ls arbres, ni 'l campanar...
 mon dolor m' ha fet parar...
 tornahi!... m' ha dit mon dolor!
 Y per veuret... fins sufrint...
 fins sent d' algú altre aimada
 corrent he emprés la tornada...
 per torná á sé aquí glatint...
 Oh, sí!... jo aquí 'm quedaré!...
 faré de mosso... de tot
 quant humil trobar se pot,
 perque així al menys te veuré!
 Plors, ni afanys meus no veureu,
 que son los últims los d' ara!

(S' aixuga 'l plor, fá per serenarse y diu á Roseta ab dolor insegur).

Cásat, si de cas ton pare
 te presenta algú hereu...
 y la llosa del olvit
 deix caurer sobre ton cor,
 que jo enterro mon amor,
 en lo mes fondo del pit.

ROSA

(A Isabel).

Y ma esperansa?

ISA.

Perduda

no la miras ja potser?

- ROSA Qué 'ns resta donchs?
 JAU. Que 'l deber
 es qui nostra estrella muda.
 ISI. ¿Com esperança ja 's vol?
 ¿qué us don ma tornada aquí?
 ¿No veus que torno á vení
 á l' hora que 's pon lo sol?
 Adéu!... si aquí restaré,
 será matant ton recort...
 Ho sents, Rosa? Tot ja ha mort.
 ROSA (Plorant).
 Sí!...
 JAU. Si, fills; obrareu bé.
 Consol en vá heu de buscar
 que temperi 'l vostre dol;
 ja no us queda altre consol,
 fills meus, que lo d' olvidar.

ESCENA XIX

Dits, MAGI, D. RAFEL

(Los dos pe 'l fondo: lo primer molt irritat, lo segón en actitud de volguerho calmar).

- D. RA. Pero senyor...
 MA. Ja li dich...
 que se 'n vagi de aprop meu!...
 Trapalón!...
 BIEL *(Als altres que 's giran).*
 Lo vostre hereu
 que 's baralla ab son amich.
 MA. Ja pot estar ben content!...
(Amenassantlo).

- Prou ara 'm deté algún sant!...
- JAU. Magí!... qué t' está passant?
- MA. Pot aná á enganyá la gent!
Pillo!...
- D. RA. Senyor! S' envarina...
- ROSA Pare...
- ISA. Pero qué ha passat?...
- MA. (*Adelantantse al prosceni ab sentiment*).
¡Deu meu!... ¡¡Estich arruinat!!...
- ROSA (*Alegre*).
Ah!
- MA. Y 'l senyor m' arruina!...
M' ha fet ficar en caborias
y tot quant he hipotecat,
tot!... fills meus, tot se n' ha anat!
Aquestas serán mas glorias!
(*A Rosa abrassantla ab sentiment*).
Filla!...
- JAU. Avis que jo 't donaba
sempre ab amistosa veu.
- MA. (*Tornant á exasperarse, á D. Rafael*)
Vágissen de devànt meu!...
- D. RA. Fills, si 'l paper no té traba,
y ha baixat... ja compendrán...
- JAU. Calli y fiquis sota terra,
y no vulgui mourer guerra,
sent?... y vagi al botabán!...
- D. RA. Señores...
- JAU. Arri al burdell
vosté y tota la partida
dels que 's donan bona vida
treyent dels tontos la pell!
- D. RA. (*Formalisantse*).
Xitón!...
- (*Tots li demostran adversió*).
- ROSA Deu meu!
- MA. Au d' aquí!...
- D. RA. (*Retirantse escamat*).

Donchs demá serán citats!...

(*Se 'n vá*).

JAU. Déixal estar!...

MA. Arruinats!

Que 's dirá de can Martí!

Ton pare t' ha perdut, filla!

ROSA No plora per çó 'l meu cor,
qu' he perdut altre tresor
mes gran que 'l de ser pubilla!...
Torneume'l donchs...

ISI. Jo ajudar

podré la vostra vellesa...

Ja 'ns iguala la pobresa...

MA. ¡Qué!...

ISI. Tornéumela á donar!

MA. Fill meu, aixó no pot ser,
que jo encara tinch confiansa...

ROSA (Perque naixes, esperansa!)

ISI. (Ja inútil tot ha de ser!)

(*Quedan los dos plens de abati-
ment*).

ESCENA ÚLTIMA

Dits, MEDI pel fondo

(*Després de colocarse al mitx del
cuadro ab pas pausat y aire
pensatiu*).

MEDI M' alegro qu' á tots aquí
reunits vos vingui á trobar
puig tots junts heu d' escoltar

lo que á tots vos vinch á dir.
 Ha arribat aquí un hereu
 qu' arribat fou en mal hora,
 te una angunia que 'l devora,
 des qu' ha arribat sols dols veu.
 Fill errant y fugitiu
 al fill fidel deshereda,
 que desheredantlo queda
 ferit del dolor mes viu.
 Infel y mal caballer,
 borra tota recordansa
 de que vá dar esperansa
 á la que infelís vá fer.
 Fins ell viu atribulat,
 puig sas riquesas no enten...
 y sent... que 'l remordiment...
 dintre son cor ha arrelat!...

(Dirigintse á Isidro).

M' han dit que tornat habías,
 y gran pler dientmho, m' han dat,
 que ta tornada ha calmat
 tas angunias y las mías.
 Jo... no entench com entens tu
 de dur la hisenda arreglada,
 que com no me la he guanyada
 tampoch la sabría dur.
 Partímla... tú la durás
 per tú y per mí tota entera,
 y creu que d' esta manera
 de la ruina 'm salvarás.
 Oh, Medí!...

ISI.

MEDÍ

Aixís mon cor ara,
 que ja 'l bé dels dos codicia,
 vol arreglar la injusticia
 que vá fer lo nostre pare.

ISI.

(Asombrat).

Mes jo...

MEDÍ

Qu' aceptis te prego,
 que partint prens lo que 's teu;
 y si jo sol soch l' hereu

- ISI. veig perdut tot mon sossego.
Noble cor!
(*Apretant la mà de Medí*).
- JAU. (Ja son gel cau!)
- ISI. (*Conten á Magí*).
- MA. Ja soch rich!... Me la doneu?...
Mare de Deu!... may calleu!
Caseus!... y deixeu-me en pau!
- ISI. (*Boig d'alegría*).
¡Roseta!...
- ROSA (*Lo mateix*).
¡Isidro!...
- ISI. ¡Medí!
Gracias! nos dons la ventura!
- MEDÍ (*Dirigintse á Isabel, sumís*).
Isabel... sento que dura,
m'acusa una veu aquí.
Per ofegarla 'l cor bat...
mes no calma son rigor,
la ofegará... 'l teu perdó,
que 't demano enamorat!
- ISA. (*Allargantli la mà*).
Perdó que obra nostra gloria!
- MEDÍ Vos, Jaume, nos l' habeu dat,
que 'l cor ha resucitat,
quan ha escoltat vostra historia.
- MA. Tothom ditxós es aquí!
Sols ma desgracia es vritat!
Quedo pobre! arruinat!
Qué dirán de ca 'n Martí!
- JAU. Dirán que si empenyo etern
l' hereu posá en derrotxar...
perque no anés á cavar
vigilava 'l fadrí extern,
y que com germá y amich
perque algo encar li quedés
va robarli... aquets papés

que encara 't deixan ser rich.

(*Se treu un plech de papers y los hi dona*).

MA. Qué dius!

JAU. Que si tu ignorant
al otorgar la escriptura,
hagueses fet ab cordura,
lo que 'ls que contractan fan,
y, cego, no hagueses fet
mes que firmar lo que 't deyan,
haurias vist que ab lo que 't treyan
no hi havia 'l molinet,
ni la vinya del mostí,
ni la casa, ni 'l graner
que encara que poch vé á ser
ne tens prou per subsistir.

MA. No es á la escriptura?

JAU. No.

Al ferla has necessitat
tení 'ls títols y han faltat
los que á la sort prenguí jo.

MA. (*Content*).

Gracias! No mes ab un any
he doblat tot lo que 'm queda.
JAU. D' intentarho sols, te veda
lo recort d' aquest afany.

(*Girantse als demés*).

¡Ditxosos vos veig al fí!
Y penseu que tant disgust
s' acaba, porque lo just
heu vingut á restablir.
Perque las veus escoltant
ab que 'l sentiment avisa,
la lley qu' als fills martirisa
vos veig aquí desterrant.
Lley que combat á las claras,
ab lo mes sant y perfet,
puig tots els fills tenen dret
á la ternura dels pares.

Per çó quan pel mon bregant
veig, porque sas lluytas cessin,
á un fill extern!... vaig pensant,
si 'ls pares ño sapiguessen
no farían lo que fan!

FI DE LA COMEDIA

LO TEATRO REGIONAL

135 OBRAS PUBLICADAS

Ptas.

L' Agulla, drama en 3 actes.	2	Dispens hi ha principal, c., 1 a.
Sortint del ou, diálech.	0'25	La vida al encant, comedia, 1 a.
Clarís, drama, en 3 actes.	2	Lo diari d' en Brusi, joguina, 1 a.
Lo Teatro per dins, c., 2 actes.	1'50	La marca de foch, drama, 3 actes.
Sant Jordi mata l' aranya, c., 1 a..	1	L' home del orga, monòlech. . . . .
La dòna y la baylarina, c., 1 a..	1	Clarís, drama, 3 actes. . . . .
Pintura fi de sigle, 1 acte.	1	L' home dels nassos, h., 1 acte.
Un altra sogra, comedia, 1 acte.	1	Tocats de l' ala, comedia, 1 acte.
Las joyas de la Roser, d., 3 actes.	2	Lo célebre Maneja, sarsuela, 1 a.
¡Tot per los dónas, 1 acte.	1	Un srauista, monòlech. . . . .
L' Esclau del vici, monòlech.	0'50	Riallas y plorallas, comedia, 3 a.
La feyna d' en Jafá, c., 1 acte..	1	Las ammetllas d' Arenys, c., 1 a.
Los Aucellets, comedia, 3 actes.	2	Vida y Mort, episodí, 1 acte. . . . .
La Mosca al nas, comedia, 1 acte.	1	Faixa ó Caixa, comedia, 1 acte.
La firma d' en Rovellat, c., 1 acte.	1	L' Antiquari del Putxet, c., 1 acte.
La tornaboda, comedia, 1 acte.	1	L' auca del fadri barber, c., 3 a.
¡¡Xerraire!!, monòlech.	0'50	Campi qui puga, joguina, 1 acte.
Lo quarto dels mals endressos, 1..	1	Lo guant del degollat. . . . .
Qui oli remena.... jugueta, 1 acte.	1	La capeta dels petons, com., 1 a.
La Flor de la Montanya, d., 3 a.	2	Una mosca vironera, c., 1 acte.
Tres personas, jugueta, 1 acte.	0'50	Riera baixa, parodia, 1 acte. . . . .
¡Tot per ella!, comedia, 1 acte..	1	¡Bl. comedia, 1 acte. . . . .
Per contradicció, comedia, 1 a.	0'50	Lo pare de la criatura, c., 1 acte.
La mort de Nerón, tragedia, 1 a.	0'50	Lo Rabadá, drama, 3 actes. . . . .
Un músich de Regiment, s. 1 a..	1	Lo Violet de Sant Guim, c., 1 a.
La Dama de Reus, drama, 3 a.	2	Lo meu criat!, j., c., 1 a. . . . .
Un Rey de pega, monòlech lirich..	0'50	La Fals, drama, 3 actes.. . . .
Dos companys mal avinguts, 1 a.	1	Un cop de cap, comedia, 1 acte.
La pescateria, sainete, 1 acte.	1	La Lola, sarsuela, 1 acte. . . . .
La Casamentera, joguina, 1 acte.	1	Banyes de mar, sarsuela, 1 acte.
Las esposallas de la morta, t. 3 a.	1	Lo remey Universal, c. 1 acte. . . . .
Los gelos de la Coloma, p., 1 a..	1	Del ou al sou, c., 1 acte.. . . .
Un bateig á cops de puny, c., 1 a.	1	D. Joan de Serrallonga, d., 4 a.
Una dòna y un Déu, comedia, 1 a.	1	La Parentela, comedia, 3 actes.
Si, senyors, monòlech.	0'50	Deliri de grandesas, d., 3 actes.
Lucrezia Borgia, joguina, 1 acte.	1	La Cigala y las Formigas, c., 1 a.
Lo Diner, comedia, 3 actes.. . . .	2	Lo caixal del seny' edia., 1 acte.
Lo marit de la difunta, j. 1 acte.	1	Flor de Té, sarsuela, 3 actes. . . . .
L' ocasió fá 'l lladre, prov. 1 acte..	1	La Viudeta, monòlech. . . . .
Mestre Jan, drama, 3 actes.	2	Lo senyó Nadal, edia. en 3 actes.
Lo somni de la Ignocencia, s., 1 a.	1	Al quarto de la senyora, m. . . . .
Home á l' aygua, comedia, 1 acte..	0'50	Las Cantonadas, monòlech.. . . .
Lo ret de Sila, comedia, 1 acte.	1	La filla del marxant. . . . .
Las tres alegrías, comedia. 1 acte.	1	Las bonas festas, c. de costums 1
¡Dorm!, sarsuela, 1 acte.	0'50	Camándulas, comedia en 1 acte.
Setze jutges..., sarsuela, 1 acte.	1	Lo Senyor Batlle, edia. en 3 acte.
A la lluna de Valencia, c., 2 actes.	1'50	Entreacte, monòlech en prosa.
Als peus de vosté, joguina, 1 acte..	1	Lo geni del mal, drama en 3 acte.
La herencia del oncle Pau, c., 4 a..	2	Per massa bó, jugueta cómich en 1
Los tres toms; quadro costums, 1.	1	Com venen las cosas, c. en 1 a. y e
De tauladas en amunt, s., 1 acte.	0'50	A costellas del gendre, c. en 4 a.
La mort de Anibal, tragedia, 1 a.	1	Un diputat á Corts, c. s. en 1 acte.
La festa del adroguer, s. 1 acte.	1	La teta gallinayre, c. en 1 acte.
Un embolich de cordas, c., 2 a..	1'50	Passions funestas, drama en 3 a.
Lo timbal del Bruch, drama, 4 a.	2	La fi de Serrallonga, drama en 1
Lo Mestre de Minyons, q., 1 acte.	1	Tot es mal que mata c. en 3 a. . . . .
Entrar per la finestra, c., 1 acte.	0'50	Un devot del pare Kneip, c. en
Matrimonis á Montserrat, s., 2 a.	1'50	Buscant lo desconegut, c. en 1 a.
La llupia, joguina, 1 acte.	0'50	Un marit gelós, comedia en 1 a.
Una poma per la sed, j., 1 acte.	1	Qui més tria més s' enganya, c. 1
D' estudi, monòlech.	0'50	Lo nuvi, drama en tres actes. . . . .
Lo gech d' en Migranya, s., 1 a.	0,50-	La tornada del Titó, pessa en 1 a.
Los Encants de Sant Antoni, s., 1.	1	Un compromís necessari, s. en 1
Verdalet pare y fill, s., 2 actes.	1'50	Ensopegadas, c. en 1 acte. . . . .
Lo gra de mesch, drama, 4 actes.	2	La Doloretas, parodia, 1, acte,..
A pel y á repel, jugueta, 1 acte.	0'50	Aygua de malvas, c. en 1 acte. . . . .
Las erradas del pápa, s. 1 acte..	1	Fadrins externs, c. en 3 actes. . . . .
La copa del dolor, drama, 3 a.	2	